

Umjesto uvodnika / In lieu of an introduction

- Robert Travaš, predsjednik Hrvatske odvjetničke komore
Robert Travaš, President of the Croatian Bar Association 2

Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association

- Europski dan odvjetnika - pristup pravosuđu i besplatna pravna pomoć
European Lawyers Day – access to justice and legal aid 4
- Stipendije Zaklade “Zlatko Crnić” za najbolje studente
Zlatko Crnić Foundation awards scholarships to best students 7
- Domjenak za umirovljene odvjetnike HOK-a
CBA holds reception for retired lawyers 8
- Pravosuđe prilagođeno djeci
Child-friendly justice 9
- Izručenje trećoj državi državljanina članice EU-a i europski uhidbeni nalog
Extradition of EU Member State citizens to a third country and the European Arrest Warrant 10
- Nadležnost Općeg suda EU-a i bilateralni investicijski sporovi
Jurisdiction of CJEU General Court and bilateral investment disputes 14

Iz CCBE-a / From CCBE

- Ranko Pelicarić izabran za trećeg dopredsjednika CCBE-a
Ranko Pelicarić selected to be CCBE Third Vice-President 18
- Konferencija CCBE-a o budućnosti odvjetništva
CCBE holds a conference on the future of the legal profession 19

Prikaz / Review

- Knjiga Snježane Bagić o načelu razmjernosti
Book by Snježana Bagić addresses proportionality principle 22

S odvjetničkog stola / From the lawyer's desk

- Jadranko Črnko: Nemogućnost zakonitog sastava suda
u autorsko-pravnim sporovima na trgovačkom sudu
*Jadranko Črnko: Impossibility of a legal composition
of the court in copyright disputes before the commercial court* 24
- mr. sc. Šime Pavlović: U očekivanju novih izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku
Šime Pavlović: Awaiting amendments to the Criminal Procedure Act 26
- Troškovi upravnog spora - ukinut članak 79. Zakona o upravnim sporovima
Cost of administrative proceedings – Article 79 of Administrative Disputes Act repealed 29
- Iz odluke Ustavnog suda RH o članku 79. Zakona o upravnim sporovima
Croatia's Constitutional Court renders decision on Article 79 of Administrative Disputes Act 34

Engleski za odvjetnike / English for Lawyers

- Je li advocacy odvjetništvo?
Does the word advocacy refer to the legal profession? 40

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for Lawyers

- Zarez u jeziku prava (3)
The use of the comma in legal writing (3) 42

Prisege / Oaths

- Prisege dane 7. studenoga 2016.
Oaths taken on 7 November 2016 44

In memoriam / Obituaries

- Igor Borovina, Damir Galetović 46
- Miše Papić, Zlatko Jarić 46
- Stjepan Herceg 47

Piše:
Robert Travaš

predsjednik Hrvatske
odvjetničke komore

Poštovane i drage kolegice i kolege,

uredništvo našeg lista bilo je mišljenja da trebamo napisati uvodnik za ovaj broj, jer već duže vrijeme nisam pisao uvodnik. Zašto ne volim pisati uvodnik? Zato jer mi to na kraju uvijek slični na jadikovku. Rječnik kaže da je jadikovka pjesma kojom se jaduje, iskazuje tuga i žalost, kuknjava, ili za one koji su čitali poznati strip Alan Ford – jeremijada. Taj je strip na komičan i sarkastičan način oslikavao stanje i anomalije u društvu, pa je uvijek primjenjiv na sve društvene sustave i sve oblike vlasti i administracije, a često su glavni likovi tog stripa lako prepoznatljivi u svakodnevnom političkom životu Hrvatske.

Zašto smo uvijek frustrirani i nezadovoljni kad pišemo o našim problemima i odnosu s tijelima državne vlasti? Pa nigdje u svijetu ne vole odvjetnike, ali ih bar poštuju, kao i njihovu ulogu u društvu. Kod nas mediji i neki političari prikazuju odvjetnike kao neopravdano bogate osobe koje zgrću novac na jadnoj i teškoj sudbini građana. Kod toga ne postavljaju pitanje tko je upravljao državom i tko je doveo građane naše države u takvu situaciju? Uvijek su krivi oni prije aktualne vlasti, a i mi svi često biramo novu vlast samo da bismo se riješili loše stare vlasti. Kod toga ne treba zaboraviti da svi mi, jadni građani, financiramo cijeli taj glomazni i prenapučeni državni aparat i administraciju koja raste sa svakom novom vlasti i često je sama sebi svrha i sama sebi važnija od onoga zbog čega postoji, a to je servis za potrebe građana. Svi mi financiramo tu glomaznu, tromu vojsku kompetentnih, ali i nekompetentnih ljudi, koji i nas često sprječavaju ili nam, u najmanju ruku, otežavaju obavljanje naše službe i našeg svakodnevnog posla koji obavljamo za stranku, dakle, za ostvarenje ili obranu nekog prava građana naše države.

Uvijek je lakše prstom uprijeti u „nezasitne, neosnovano preplaćene i socijalno neosjetljive odvjetnike“. Čak i neki ekonomski analitičari na javnim skupovima investitora savjetuju na koji bi se način trebalo plaćati odvjetnike u sporovima, a da se, navodno, rastereti gospodarstvo kojem su, eto, baš odvjetničke nagrade prevelik teret. Blago onima koji su hrabri u svom neznanju, ali ih očito ima znatan broj.

Što se promijenilo ili se mijenja u odvjetništvu? Mijenja se i drastično povećava broj odvjetnika u Hrvatskoj jer nitko drugi (pravosuđe, uprava, gospodarstvo...) ne zapošljava novopripravljene pravne ili pravne koji su ostali bez posla, ili ih zapošljava u zanemarivom broju. Odvjetništvo ne bi trebalo biti, a i nikada nije bilo, zadnje utočište ili zadnja mogućnost za preživljavanje. Odvjetništvo je uvijek bio poziv i životno opredjeljenje u koje se investiralo trud i potpuni angažman, od napornog vježbeništva do samostalnog odvjetništva. Na tom se putu uz samo pravo naučilo i druge važne stvari, kao što su kolegijalnost, etičnost i slične relikvije prošlosti. Danas i odvjetništvo postaje žrtva „napretka“, globalizacije, robotizacije, ali i dehumanizacije. Pravna se pamet prodaje ili dijeli putem portala, automatskih odgovora, od strane „napredne“ europske birokracije traži se pristup našoj profesiji putem internetske prijave, bez potrebe prijevoda dokumentacije koja, dakle, može biti na nama teško razumljivim jezicima kao npr. finskom, mađarskom ili kojem drugom jeziku, a koja je dokaz da je ta osoba uopće kvalificirana i da ispunjava uvjete biti odvjetnik, odnosno na početku odvjetnik s nazivom iz svoje zemlje koji se upisuje u Imenik stranih odvjetnika HOK-a. Neodgovaranje na zahtjev u određenom roku predlaže se smatrati primitkom u redove odvjetnika. To zaista „jamči“ kvalitetu odvjetničke usluge za zaštitu prava naših građana i pokazuje krajnje nerazumijevanje osnova naše profesije. Primjenom Direktive o uslugama i jedinstvenog europskog tržišta može se dogoditi da osoba koja nema pristup svim sudovima u svojoj matičnoj zemlji (npr. solicitor u Velikoj Britaniji), ispunjavanjem uvjeta iz Zakona o odvjetništvu može steći potpuni i neograničen pristup svim sudovima u Hrvatskoj, dakle, ono pravo koje nema ni u vlastitoj zemlji. Uvjeravaju nas da smo ravnopravni u međusobnom pristupu tržištu s npr. engleskim, njemačkim ili francuskim odvjetnicima. Njihova tržišta očito vape za uslugama hrvatskih odvjetnika. Nema tu ravnopravnosti nego se iz Europske komisije pogoduje velikim i moćnim državama i njihovim interesima, pa tako i njihovim pružateljima usluga, čak i odvjetničkih usluga. Ravnopravnost, ako postoji, postoji samo na papiru,

ali ne i u realnim mogućnostima i realnom životu. U pravni sustav uvode se i miješaju elementi anglo-saksonskog prava s kontinentalnim pravom iz čega ponekad nastaje nejestiva i neprobavljiva musaka. Država se trudi kroz razne odluke ili propise ograničiti pravo na angažiranje odvjetnika radi navodne uštede. Čak i sud donosi odluku gdje se opravdava stajalište i odredbu po kojoj su odvjetnici praktički isključeni iz mogućnosti zastupanja javnopravnog tijela (čl. 20. st. 3. ZUS-a).

U odvjetništvo ide daleko najveći broj novih pravnik, HOK i svi mi ih primamo u svoje redove i omogućavamo stalnu stručnu edukaciju, a država stalno smanjuje djelokrug rada odvjetnika. Naš broj raste za oko 8-9 % godišnje, a sada nas u Hrvatskoj ima oko 4700, pola od tog broja u Zagrebu. Dobri smo u preranom umiranju, ali naš broj svejedno stalno značajno raste. Ako nam država i dalje nastavi smanjivati obujam poslova imat ćemo bolje uvjete za povećanje naše statistike preranog umiranja.

Između sudaca i odvjetnika sve je manje kolegijalnosti. Neki suci ponekad bahato i bez razumijevanje za obavljanje naše službe jednostavno „zamole“ kolege da napuste sudnicu, pa i uz pomoć sudske straže koja se usudi fizički ukloniti odvjetnika iz sudnice. Istina, i neki naši kolege neprimjereno se i nekolegijalno ponašaju prema sucima. Nikada ne opravdam takvo ponašanje, jer ono je, uostalom, rezultat ne samo nedostatke profesionalnosti nego i kućnog odgoja, ali pitanje je i može li uzrok takvom ponašanju biti frustriranost, jer se odvjetniku onemogućuje obavljanje njegovog posla, npr. odbijanjem davanja uvida u spis koji stalno putuje između sudnice i kancela, ili je neprimjereno dugo u sudnici u kojoj se ne dozvoljava uvid u spis, a stranka inzistira da odvjetnik obavi svoj posao i izvrši uvid u spis, na što i ima pravo i sl. Uzajamna kolegijalnost mora postojati i uvjet je za obavljanje naše službe pa uvijek pozivam i odvjetnike i suce na međusobno razumijevanje i kolegijalnost. Suci imaju slobodan pristup našoj odvjetničkoj profesiji, a u obratnom slučaju odvjetnik mora položiti završni ispit na Državnoj školi za pravosudne dužnosnike. Ovdje radi ravnopravnosti, koju država nije htjela uvesti takvom zakonskom odredbom, uviđamo potrebu uvođenja

odvjetničkog ispita koji je i nekada postojao za pristup našoj službi.

Mediji i razni portali zjuradi su kad se odvjetnike napada. U Hrvatskom saboru zastupnik pod zaštitom imuniteta može vrijeđati odvjetnika. Kod zadnjeg ubojstva kolege u Osijeku jedan je građanin na portalu u svom komentaru ispod te grozne vijesti napisao da mu je žao kada ubiju psa, ali da mu nije žao kada ubiju odvjetnika. Protestirali smo kod nadležnog ministarstva i saborskih odbora. Naši protesti i argumenti samo su djelomično uvaženi u izmjenama kaznenog zakonodavstva, pa se sada za napad na odvjetnike u obavljanju službe barem pokreće kazneni postupak po službenoj dužnosti. Sve to naravno nije dovoljno. Hrvatskom društvu dajemo puno, od zapošljavanja, stalne edukacije, besplatnog sudjelovanja u radnim grupama za izradu zakona (u kojima nas pitaju naše mišljenje a onda opet politika napravi po svom) pa sve do apsolutno besplatne pravne pomoći određenim kategorijama ugroženih građana. Za uzvrat dobivamo nerazumijevanje, stalne prigovore i napade. Teško je ostvarivati napredak braneći svoje samostalno i potpuno neovisno zanimanje koje nema zaleđe osim nas samih i našeg angažmana. Lako je i uvijek dobrodošlo napadati odvjetnike jer protuargumente ne daje nitko osim nas samih, a te argumente mnogi ne žele čuti ni uvažiti. Dakle, treba se nositi sa svim tim europskim i domaćim pritiscima i pokušajima svođenja odvjetništva na sajmišnu prodaju običnih usluga i savjeta kao npr. kako smršavjeti u 10 dana a da kod toga ostanete živi i zdravi?!

Quo vadis hrvatsko pravosuđe? Quo vadis hrvatsko odvjetništvo? Na pitanje koje se tiče odvjetništva morat ćemo odgovoriti sami. Zato prestajem s jadikovkom i pozivam sve nas zajedno na stalnu obranu statusa odvjetništva i odvjetničke službe.

P. S. Meni je sad malo lakše nakon što je ova jadikovka izašla iz mene, ali ne znam kako je vama, drage kolegice i kolege. Nikako vam nisam htio upropastiti optimizam koji nam je svima potreban.

Europski dan odvjetnika Pristup pravosuđu

Piše:

Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Hrvatska odvjetnička komora i ove se godine pridružila obilježavanju Europskog dana odvjetnika. U HOK-u je 9. prosinca održan Okrugli stol na temu "Pristup pravosuđu: pristup branitelju, dostupnost odvjetnika i besplatna pravna pomoć". O toj su temi govorili Jasna Novak, odvjetnica u Zagrebu i Mladen Klasić, odvjetnik u Križevcima i dopredsjednik HOK-a, a uvodni govor održao je predsjednik HOK-a Robert Travaš. Govori će u cijelosti biti objavljeni u idućem broju *Odvjetnika*.

"Odvjetnice i odvjetnici osiguravaju ostvarenje ljudskih prava građana kada zakaže pravni sustav, kada zakaže država", rekao je na početku svog govora Travaš i podsjetio da je u Republici Hrvatskoj odvjetništvo ustavna kategorija i to u dijelu Ustava koji regulira zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ovakvi događaji su i prigoda, nastavio je, da se govori o današnjem položaju odvjetništva u Hrvatskoj ali i u Europskoj uniji koji ponajviše

ovisi o politici Europske komisije koja ponekad pokazuje da nema razumijevanja za položaj, tradiciju i ulogu odvjetništva u pojedinim zemljama članicama, želeći nametnuti unificirano obavljanje odvjetništva i shvaćanje da je odvjetništvo "business", a ne služba pružanja pravne pomoći. U nekim se zemljama EU-a, kazao je Travaš, odvjetništvo komercijalizira i liberalizira do razine "koja nama nije prihvatljiva, ali ne radi same naše službe nego prvenstveno radi zaštite pružanja kvalitetne i stručne usluge našim strankama".

Odvjetništvo se, nastavio je, sve češće stavlja u domenu ministarstva gospodarstva "s kojim mi zbog specifičnosti obavljanja naše službe ne bismo trebali imati ama baš ništa". Predsjednik HOK-a u svom se govoru osvrnuo i na sve veći broj odvjetnika u Hrvatskoj, na tržište odvjetničkih usluga u EU-u, na odnos između sudaca i odvjetnika te na problem koji se pojavljuje jer država kroz razne odluke ili propise

Europski dan odvjetnika obilježava se već treću godinu zaredom na inicijativu Vijeća europskih odvjetničkih komora (CCBE) kako bi se na taj dan potaknula javnost na razmišljanje o najvažnijim pitanjima vezanim uz društvo i ljudska prava s posebnim naglaskom na odvjetničku profesiju.

Prvi Europski dan odvjetnika obilježen je 10. prosinca 2014. godine, a tema je bila povjerljivi odnos odvjetnika i klijenta, odnosno odvjetnička tajna. Datum 10. prosinca nije izabran slučajno – to je dan koji se od 1950. godine odlukom Opće skupštine Ujedinjenih naroda diljem svijeta obilježava kao Svjetski dan ljudskih prava.

Temu Europskog dana odvjetnika određuje CCBE, a odvjetničke komore zatim odlučuju na koji će način obilježiti taj dan: organiziranjem okruglih stolova, tribina, predavanja, konferencija za novinare ili slično.

CCBE je za ovogodišnju središnju temu predložio "Pristup pravosuđu", budući da smatra da je upravo to jedan od glavnih problema odvjetništva i jedan od temeljnih dijelova ključne zadaće odvjetništva. Pristup pravosuđu, odnosno pristup odvjetniku određenoj osobi daje pristup na ostvarenje njezinih temeljnih ljudskih prava, ističu u CCBE-u, te su zbog toga ta tema i to pitanje izuzetno važni i značajni.

želi ograničiti pravo na angažiranje odvjetnika radi navodne uštede.

„Ne tražimo položaj nedodirljivih, nego se dosta radi o borbi za očuvanje našeg pravnog sustava i ostvarenje prava građana u tom sustavu, a što je ostvarivo samo s neovisnim odvjetništvom i obavljanjem odvjetničke službe s dignitetom i poštovanjem u društvu, kao što mi poštujemo svakog tko pošteno i savjesno radi svoj posao”, zaključio je.

Odvjetnica Jasna Novak u svom je izlaganju predstavila Direktivu broj 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća koja se bavi i regulira pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju Europskog uhiđenog naloga te pravo obavješćivanja treće osobe u slučaju oduzimanja slobode, a odnosi

gulgativi za koju u ovom trenutku nije poznato kakva će biti, ali istovremeno znači i vrlo aktivnu ulogu branitelja u zastupanju i to u svim fazama kaznenog postupka, pa i onim predistražnim, u zastupanju interesa klijenta, ali i primjeni načela Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda“, zaključila je odvjetnica Jasna Novak.

„Pravna država je vjerojatno najeksploatiraniji pojam u svakodnevnom pisanju medija, govoru političara i novinara elektroničkih medija, no unatoč i upravo suprotno toj sveprisutnosti ‘pravne države’ malo je ljudi koji imaju pravilno shvaćanje tog pojma”, kazao je na početku svog izlaganja dopredsjednik HOK-a Mladen Klasić podsjećajući da je “pojam pravne države neodvojiv od pojma vladavine prava i djelotvornog i

Dopredsjednik HOK-a Mladen Klasić, predsjednik HOK-a Robert Travaš i odvjetnica Jasna Novak

se i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima.

„Rješenja iz navedene Direktive trebala su biti implementirana u naše kazneno-procesno zakonodavstvo do 27. studenoga 2016., ali to do sada nije učinjeno“, kazala je odvjetnica Novak, objašnjavajući da je cilj te Direktive postići što veće načelo uzajamnog priznavanja presuda i drugih odluka pravosudnih tijela, kao temelj pravosudne suradnje u građanskim i kaznenim stvarima u Uniji, jer bi to olakšalo suradnju međunarodnim tijelima te sudsku zaštitu pojedinačnih prava.

Odvjetnica Novak govorila je detaljno o pojedinim odredbama Direktive, te navodila primjere iz prakse.

„Zaključno možemo reći da pravo na pristup branitelju ovisi u velikoj mjeri o zakonskoj re-

jednostavnog pristupa pravosuđu“.

Pravo na pristup pravosuđu jedno je od temeljnih ljudskih prava, nastavio je, a u tom kontekstu jasno je da je “besplatna i efikasno organizirana pravna pomoć jedna od temeljnih pretpostavki efikasnog pristupa pravosuđu za sve kao i pretpostavka potpunoj funkciji pravne države“. Dopredsjednik HOK-a u svom se izlaganju usredotočio na stavove i zapažanja odvjetnika o sustavu besplatne pravne pomoći prema Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći te problemima koji se s tim u vezi pojavljuju.

Izuzetno važna djelatnost pružanja besplatne pravne pomoći ne bi se mogla odvijati bez djelovanja hrvatskih odvjetnika i HOK-a koji su ustvari “temelj na kojemu počiva besplatna pravna pomoć”, istaknuo je.

“Ta činjenica koju potvrđuju egzaktni podaci i

brojke ozbiljno dovodi u pitanje stereotype o odvjetnicima i odvjetničkoj službi i njihovoj socijalnoj neosjetljivosti, bešćutnosti i isključivoj posvećenosti vlastitom probitku”, rekao je Klasić.

Podsjetio je da nekada u Hrvatskoj nije postojao zakon o besplatnoj pravnoj pomoći i upravo tada je HOK, želeći popuniti tu prazninu, inicirao da se u Zakon o odvjetništvu iz 1994. odredbom čl. 21. propiše da Komora osigurava besplatno pružanje pravne pomoći žrtvama Domovinskog rata i socijalno ugroženim osobama u pravnim stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u svezi s njihovim položajem. Ta je odredba 2007. proširena i na postupke radi održavanja djece.

Prema podacima Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, odvjetnici su kroz pružanje sekundarne pravne pomoći u 2013. pružili pomoć za 5.838 korisnika, u 2014. za 4.372 korisnika, a u 2015. za 4.480 korisnika. Istovremeno, za ukupne troškove te vrste pravne pomoći ali uključujući i vještake i sudske tumače, izdvojena su sredstva kako slijedi: 2013. 1.092.432,00 kuna, 2014. 1.206.678,00, a 2015. 1.379.959,27 kuna.

Osim navedenog, kako je već spomenuto, HOK osigurava besplatnu pravnu pomoć socijalno ugroženim osobama, žrtvama Domovinskog rata u pravima i stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u vezi s njihovim položajem, a besplatna pravna pomoć se osigurava djeci u postupcima utvrđivanja očinstva, osporavanja očinstva, utvrđivanja održavanja, povišenja iznosa za održava-

nje, ovrha radi ostvarenja utvrđenog prava na uzdržavanje kao i drugim s tim povezanim postupcima usmjerenim na zaštitu prava i interesa djeteta. U proteklom razdoblju prema “Komorskom sustavu” 2013. primljeno je 996 molbi, 2014. 958, 2015. godine 673 molbe te u 2016. do sada oko 700 molbi. Možemo uzeti da prema 10-godišnjem prosjeku imamo oko 1.000 predmeta godišnje, naveo je Klasić. S obzirom na to da svaki predmet u prosjeku obuhvaća po 4 radnje, dolazimo do brojke od 4.000 pravnih radnji odrađenih apsolutno besplatno za koje država kao i sami korisnici nisu utrošili niti jedne jedine lipe. Ako uzmemo da bi prosjek po jednoj poduzetoj radnji bio najmanje 500,00 kuna bez PDV-a, dolazimo do brojke od 2.000.000,00 kuna koje hrvatsko odvjetništvo daruje korisnicima besplatne pravne pomoći, istaknuo je dodajući da HOK ne raspolaže podacima o broju radnji koje su hrvatski odvjetnici prema ZKP-u odradili kroz obrane po službenoj dužnosti.

“Unatoč svemu učinjenom, ne možemo biti potpuno zadovoljni sustavom besplatne pravne pomoći”, rekao je dopredsjednik HOK-a, ocijenivši da taj sustav zahtijeva daljnju analizu, reformu i dogradnju.

“Bilo bi u najmanju ruku pristojno ukazati i priznati da je velik i vrlo značajan doprinos HOK i hrvatskih odvjetnika sustavu besplatne pravne pomoći, jer se taj sustav u Republici Hrvatskoj u pretežnom dijelu održava i funkcionira isključivo temeljem neprijepornog altruizma i socijalne osjetljivosti odvjetnika”, kazao je na kraju svog izlaganja Mladen Klasić.

Stipendije Zaklade "Zlatko Crnić" za najbolje studente

Zaklada "Zlatko Crnić" i ove je godine početkom mjeseca prosinca u Hrvatskoj odvjetničkoj komori najboljim studentima pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj uručila stipendije – ove je godine dodijeljeno 11 stipendija studentima dodiplomskog studija i jedna stipendija studentu poslijediplomskog studija.

Predsjednik Zakladnog vijeća Danko Špoljarić pozdravio je sve ovogodišnje dobitnike stipendija za akademsku godinu 2016./2017. te istaknuo da je Zaklada od svog osnivanja prije 24 godine dodijelila 581 stipendiju.

"Naši bivši stipendisti zauzimaju visoke položaje u pravosuđu, gospodarstvu i znanosti, a među njima ima i uglednih odvjetnika", istaknuo je Špoljarić, podsjetivši da je Zaklada osnovana u lipnju 1993. godine kao udruga građana, jer u to doba nije bilo zaklada. Zaklada "Zlatko Crnić" osnovana je kako bi se na taj način očuvalo sjećanje na Zlatka Crnića, ali i kako bi se promovirala pravna struka. Zlatko Crnić bio je predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, humanist, erudit i svestran čovjek, autor više od 60 znanstvenih i stručnih radova. Poginuo je u prometnoj nesreći u rujnu 1992. godine.

Hrvatska odvjetnička komora od samog početka podupire i cijeni rad te Zaklade. HOK, kao i neki istaknuti odvjetnički uredi, te drugi donatori, financiraju po jednu godišnju stipendiju u iznosu od 12.000 kuna kojom se na-

građuju najbolji studenti pravnih fakulteta u zemlji.

U ime Hrvatske odvjetničke komore nazočne je pozdravio dopresjednik HOK-a Maroje Matana. Čestitajući stipendistima, pozvao ih je da dođu u odvjetništvo, koje uvijek cijeni izvrsnost.

Piše:

Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Domjenak za umirovljene odvjetnike HOK-a

Piše:
Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Hrvatska odvjetnička komora i ove je godine sredinom mjeseca listopada priredila tradicionalni domjenak za umirovljene odvjetnike, kojem se i ove godine odazvao veliki broj pozvanih.

U ime Hrvatske odvjetničke komore okupljene je pozdravio predsjednik HOK-a Robert Travaš. U svom je pozdravnom govoru istaknuo kako je domjenak za umirovljene odvjetnike bitan dan u kalendaru Hrvatske odvjetničke komore. Hrvatska odvjetnička komora trenutačno ima 368 umirovljenih odvjetnika.

“Jako mi je drago da vas mogu pozdraviti u ovolikom broju, a kad vidim s kojim se sve problemima današnji odvjetnici suočavaju, moram reći da vam pomalo i zavidim na tome što se s tim problemima više ne morate baviti”, kazao je predsjednik HOK-a.

“U našem se poslu uvode velike promjene, posebno zbog Europske unije. Osim toga, danas primjećujemo i veliki nedostatak kolegijalnih odnosa. Vremena su se promijenila – prije je bilo puno više kolegijalnosti među odvjetnicima”, nastavio je Travaš dodajući da su vremena teška te da danas Hrvatska odvjetnička komora u svoje redove prima veliki broj ljudi, koji nakon završenog pravnog fakulteta ne mogu naći posao.

“Vodimo teške borbe da održimo postojeće stanje koje nije sjajno. Danas se sve više razne usluge, pa tako i one odvjetničke, pružaju preko interneta, a u današnjem odvjetništvu imamo, uz ostalo, i robote koji daju pravne savjete”, rekao je.

“Ovaj susret s vama, odvjetnicima umirovljenicima, posebno je emotivan događaj i drago nam je da HOK doživljavate kao svoju kuću. Ove godine naša je Komora preuređena i obnovljena, prvi put otkako je izgrađena, a tu ima puno i vaše zasluge u svim onim godinama koje ste proveli kao članovi HOK-a i svojim radom pridonijeli njegovoj izgradnji i uređenju. Na taj dom možemo stvarno biti ponosni. Želim vam puno zdravlja i da se vidimo i sljedeće godine”, zaključio je svoj pozdravni govor Robert Travaš.

U ime HOK-a na domjenku za umirovljene odvjetnike bili su predsjednik Robert Travaš, dopredsjednik HOK-a i predsjednik Odvjetničkog zbora Županije kopriivničko-križevačke Mladen Klasić, dopredsjednik HOK-a Maroje Matana, predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb Josip Šurjak, predsjednica VDS HOK-a Ljiljana Jedvaj-Peterlin, te član Upravnog odbora HOK-a Igor Hrabar.

U ime HOK-a na domjenku za umirovljene odvjetnike bili su predsjednik Robert Travaš, dopredsjednik HOK-a i predsjednik Odvjetničkog zbora Županije kopriivničko-križevačke Mladen Klasić, dopredsjednik HOK-a Maroje Matana, predsjednik Odvjetničkog zbora Zagreb Josip Šurjak, predsjednica VDS HOK-a Ljiljana Jedvaj-Peterlin, te član Upravnog odbora HOK-a Igor Hrabar.

Pravosuđe prilagođeno djeci

Odvjetnička akademija Hrvatske odvjetničke komore organizirala je u studenome u HOK-u edukaciju za branitelje u kaznenim postupcima koji uključuju maloljetnike pod nazivom "Pravosuđe prilagođeno djeci".

"Ova edukacija trebala bi pomoći odvjetnicima u njihovom radu s maloljetnicima i olakšati njihov rad, te im dati praktične savjete i smjernice", kazao je u uvodnoj riječi dopredsjednik HOK-a, odvjetnik Mladen Klasić.

"Svaki predmet koji uključuje maloljetnike specifičan je i složen, a odvjetnici moraju paziti i imati na umu da njihova zadaća nije da maloljetnicima zamijene roditelje, nego da na najbolji način obave svoju profesionalnu dužnost i maloljetnicima pruže najbolju moguću pomoć imajuću uvijek na umu posebnosti i osjetljivost ovih slučajeva", dodao je Klasić.

Sudionicima edukacije Mladen Klasić predavao je o ulozi odvjetnika u ostvarivanju prava djece, a prof. dr. sc. Davor Derenčinović s Pravnog fakulteta u Zagrebu govorio je o kriminološkoj etiologiji i maloljetnicima.

Kriminološka fenomenologija, kazao je profesor Derenčinović, odgovara na tri pitanja: zbivaju li se kažnjiva ponašanja u realnosti, koja se kažnjiva ponašanja zbivaju i kako se ta kažnjiva ponašanja ostvaruju, dok kriminološka etiologija, s druge strane, odgovara na pitanje zašto se kažnjiva ponašanja ostvaruju. Profesor Derenčinović iznio je i niz podataka o tome kako na maloljetnike počinitelje kaznenih djela utječu drugi faktori, poput obiteljskih prilika te izloženosti raznim oblicima nasilja ili lošeg društva i okruženja.

"Međunarodne konvencije, smjernice i preporuke u zaštiti djece" bila je tema predavanja prof. dr. sc. Dubravke Hrabar, dekanice Pravnog fakulteta u Zagrebu. Prema podacima Europske komisije iz 2013. godine, kazala je profesorica Hrabar, milijun djece godišnje se suočava se s kaznenim maloljetničkim su-

dovanjem u Europskoj uniji, što je veliki broj. Za tu djecu, kao i za svu djecu koja sudjeluju u pravosudnim postupcima i procesima, važno je da pravosuđe bude pristupačno, dostupno, prijateljsko i u skladu s dobi, potrebama i pravima djeteta.

Psihologinja prof. dr. sc. Gordana Buljan Flander na edukaciji je govorila o dvije teme: o adolescenciji i rizičnom ponašanju, te o forenzičkom intervjuu s djetetom.

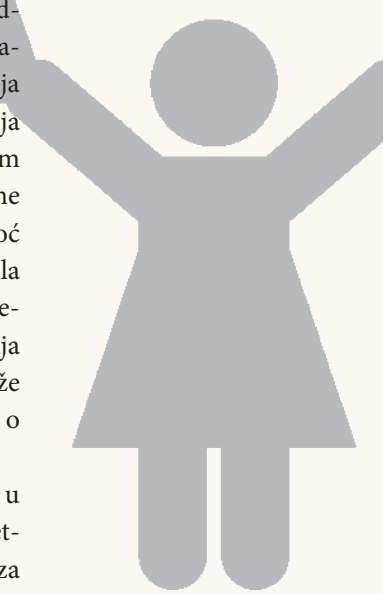
Sutkinja za mladež Lana Petö Kujundžić predstavila je Direktivu 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. godine koja se bavi postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim djelima, pri čemu je posebno govorila o tome što sve u takvim slučajevima uključuje pomoć odvjetnika. Sutkinja Petö Kujundžić govorila je i postupcima pred sudom kada je dijete svjedok ili oštećenik, što uključuje i važna pitanja poput toga kako i gdje ispitati dijete, tko može ispitati dijete i slično. Sutkinja je govorila i o Zakonu o sudovima za mladež.

Odvjetnici koji završe edukacije za branitelje u kaznenim postupcima koji uključuju maloljetnike dobivaju certifikat koji im je potreban za takve obrane.

Piše:

Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Izručenje trećoj državi državljanina članice EU-a i europski uhidbeni nalog

Piše:

Darko Horvat

poslovni tajnik
HOK-a

Prof. dr. sc. Siniša Rodin, sudac Suda EU-a u Luxembourg i bivši profesor prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, održao je dana 25. studenoga 2016. u Hrvatskoj odvjetničkoj komori predavanje na temu "Izručenje trećoj državi državljanina države članice i europski uhidbeni nalog".

Presude Europskog suda važne su za institucije EU-a, jer se njima određuje međusobni odnos između Europske komisije, Vijeća i Europskog parlamenta. Tu se pojavljuju pitanja nadležnosti za donošenje određenih kategorija propisa ili ovlasti u međusobnim odnosima EU-a. Sud tumači pravo EU-a kako bi se osigurala njegova jednaka primjena u svim državama članicama, rješava pravne sporove između vlada država članica i institucija EU-a, ali i privatnih osoba, poduzeća ili organizacija koje smatraju da je neka od institucija Europske unije prekršila njihova prava.

Europski uhidbeni nalog, pak, nalog je nadležnog pravosudnog tijela države članice Europske unije za uhićenje i predaju osobe koja se zatekne u drugoj državi članici u svrhu kaznenog progona ili izvršenja kazne zatvora ili mjere koja uključuje oduzimanje slobode. Njegov je cilj stvoriti brzu, učinkovitu i djelotvornu pravosudnu suradnju u zemljama članicama EU-a koja mora predstavljati takvo međusobno povjerenje i predaju traženih osoba po nalogu druge države članice koja nadilazi državni suverenitet i dozvoljava svim državama članicama EU-a efikasnu borbu protiv teškog kriminaliteta.

Prof. dr. sc. Siniša Rodin na predavanju nije govorio o provođenju europskog uhidbenog naloga između država članica EU-a, već o provođenju europskog uhidbenog naloga u odnosu na treće države, dakle one koje nisu članice Europske unije.

Slučaj Alekseja Petruhhina

Kao ogledni primjer izložio je slučaj u predmetu Europskog suda br. C-182/15 tj. u slučaju Alekseja Petruhhina. Naime, Vrhovni sud Latvije uputio je Europskom sudu zahtjev za prethodnu odluku. Latvija i Ruska Federacija imale su zaključeni međudržavni sporazum o suradnji u kaznenim stvarima, koji je obuhvaćao i izručenje osoba. Ruska Federacija zatražila je izručenje Alekseja Petruhhina, inače državljanina Estonije, koji se zatekao na teritoriju Latvije, radi sumnje na počinjenje kaznenog djela. S obzirom na to da Ruska Federacija nije država članica EU-a, Latvija je Europskom sudu uputila zahtjev za prethodnu odluku u odnosu na pitanje provođenja europskog uhidbenog naloga prema trećim državama. Rješavajući zahtjev Latvije za rješavanje prethodnog pitanja, Europski sud je, polazio od činjenice da su i Latvija i Estonija, čiji je državljanin Aleksej Petruhhin, članice Europske unije. Prema Ustavu Latvije, ona nije u obvezi izručiti svoje državljanine drugoj državi osim u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorima koje je ratificirao parlament Latvije, pod uvjetom da se izručenjem ne krše temeljna prava zajamčena Ustavom. Zako-

nom o kaznenom postupku Latvije propisano je da se osoba koja se nalazi na području Republike Latvije može izručiti radi provođenja kaznenog progona, suđenja ili izvršenja odluke kojom se osuđuje na kaznu zatvora, ako je odluka o pritvoru ili zahtjev za izručenje te osobe druge države zaprimljen i ako se djelo na temelju latvijskog zakona i zakona druge države može kvalificirati kao kazneno djelo. Nadalje, latvijski Zakon o kaznenom postupku propisuje da se izručenje neće dopustiti ako je osoba čije se izručenje traži latvijski državljanin te ako je zahtjev za izručenje, uz ostalo, podnesen protiv osobe kako bi je se kaznilo na temelju njezina državljanstva.

Sporazumom između Republike Latvije i Ruske Federacije o pravnoj pomoći propisano je da osobna i imovinska prava državljanina jedne ugovorne strane, koji se nalaze na državnom području druge ugovorne strane, u potonjoj državi uživaju istu pravnu zaštitu kao i državljani druge ugovorne strane. U Sporazumu također stoji da se izručenje neće dopustiti ako je osoba čije se izručenje traži državljanin ugovorne strane.

Glavno Državno odvjetništvo Republike Latvije odobrilo je da se Aleksej Petruhhin izruči Ruskoj Federaciji. Aleksej Petruhhin zatražio je ukidanje te odluke na temelju Sporazuma o pravnoj pomoći i pravosudnoj suradnji koji su zaključili Latvija, Republika Estonija i Republika Litva, te da temeljem tog Sporazuma u Latviji uživa ista prava kao i latvijski državljani, pa ga slijedom toga latvijska država mora zaštititi od neosnovanog izručenja. Sud kojem je Aleksej Petruhhin uputio svoj zahtjev ističe da ni latvijskim pravom, niti bilo kojim drugim međunarodnim sporazumom koji je Republika Latvija sklopila, osobito s Ruskom Federacijom i drugim baltičkim državama, nije predviđeno ograničenje izručenja estonskih državljanina Ruskoj Federaciji. Sukladno tome, Sud smatra da zaštitu od izručenja uživaju samo latvijski državljani. Međutim, Sud je u zahtjevu koji je uputio

Europskom sudu istaknuo da je nepostojanje zaštite građana Unije od izručenja – u slučaju kada su se preselili u državu članicu koja nije ona čiji su državljani – u suprotnosti s onim što čini bit europskog građanstva, a to je pravo građana EU-a na zaštitu koja je istovjetna onoj koja se pruža vlastitim državljanima.

U takvoj činjeničnoj i pravnoj situaciji Europski sud sam je sebi postavio pitanje treba li članak 18. Ugovora o funkcioniranju EU-a (UFEU) i članak 21. UFEU-a tumačiti na način da, radi primjene Sporazuma o izručenju sklopljenog između države članice i

*Prof. dr. sc. Siniša Rodin,
sudac Suda EU-a u
Luxembourg*

*Mladen Sučević,
predsjednik Odvjetničke
akademija HOK-a i prof.
dr. sc. Siniša Rodin, sudac
Suda EU-a*

treće države, za državljane neke druge države članice mora vrijediti ista odredba kojom se zabranjuje da prva država članica izruči vlastite državljane. Sud EU-a zaključio je, a to je istaknula i većina država članica u očitovanjima koja su podnesena Sudu, da su, u slučaju nepostojanja međunarodne konvencije između Unije i dotične treće države, pravila u području izručenja državljana u nadležnosti država članica. Člankom 18. UFEU-a zabranjena je svaka diskriminacija na temelju državljanstva pa se zahtijeva jednako postupanje prema svim osobama državljanima članica Unije. Aleksej Petruhhin, estonski državljanin, koristio je u svojstvu građana Unije svoje pravo na slobodno kretanje unutar Unije tako što je otišao u Latviju. Stoga situacija

u kojoj se našao u glavnom postupku, dakle, u postupku izručenja, potpada pod područje primjene Ugovora u smislu članka 18. UFEU-a, koji sadržava načelo nediskriminacije na temelju državljanstva, pa bi svako suprotno ponašanje države članice EU-a vodilo k tome da dopušta izručenje građanina Unije, inače državljana druge članice, trećim zemljama, a što predstavlja ograničenje slobode kretanja u smislu članka 21. UFEU-a.

U odnosu na europski uhiđbeni nalog, Sud se osvrće na odredbu članka 4. stavak 3. Ugovora o EU-u, koja se odnosi na načelo lojalne suradnje između država članica, te si države članice međusobno pomažu kod obavljanja zadaća koje proizlaze iz tog Ugovora. U kontekstu kaznenog prava, zakonodavac Unije donio je okvirnu odluku 2002/584, čiji je cilj olakšati pravosudnu suradnju uvođenjem europskog uhiđbenog naloga. Taj je nalog prva konkretna mjera u području kaznenog prava kojom se primjenjuje načelo uzajamnog priznavanja i pravosudne suradnje. No, između Unije i trećih država ne postoji ugovor koji bi se odnosio na takvu pravosudnu suradnju odnosno na primjenu okvirne odluke, te u slučaju nepostojanja odredbi prava Unije koje uređuju izručenje između država članica i treće države, kako bi se zaštitili državljani Unije od mjera koje ih mogu lišiti prava na slobodu kretanja i boravka iz članka 21. UFEU-a, a radi borbe protiv nekažnjavanja kaznenih djela, valja primijeniti sve mehanizme suradnje i uzajamne pomoći koji na temelju prava Unije postoje u području kaznenog prava.

Sud smatra da u slučaju Alekseja Petruhhina valja dati prednost razmjeni informacija s državom članicom čiji je Aleksej Petruhhin državljanin, kako bi se omogućilo tijelima te države članice, u konkretnom slučaju Estonije, da, ako je na temelju nacionalnog prava nadležna za progon Petruhhina za djelo počinjeno izvan državnog područja, izda europski uhiđbeni nalog u svrhu kaznenog progona s ciljem predaje te osobe trećoj državi.

Slučajevi Zorana Spasića i Piotra Kossowskog

Sudac Rodin upoznao je slušatelje s još dva slučaja. Riječ je o predmetu C-129/14 protiv Zorana Spasića i predmetu C-486/14 protiv Piotra Kossowskog.

U predmetu protiv Zorana Spasića, koji je državljanin Republike Srbije, presudom od 18. lipnja 2012. nadležni sud u Milanu osudio je Zorana Spasića u odsutnosti za kazneno djelo na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu od 800 eura zbog kaznenog djela koje je počinio prema državljaninu Savezne Republike Njemačke. Zoran Spasić novčanu je kaznu platio, ali nije pristupio izvršenju zatvorske kazne.

Nadležni sud u Njemačkoj pokrenuo je kazneni postupak protiv Zorana Spasića zbog istog kaznenog djela i zatražio temeljem europskog uhiđenog naloga njegovo izručenje. Postavlja se pitanje može li Zoran Spasić biti suđen dva puta za isto kazneno djelo – povreda načela *ne bis in idem*.

Europski sud je, odlučujući o zahtjevu, a pozivajući se na odredbe Schengenskog sporazuma i okvirnu oduku 2002/584 o uvođenju europskog uhiđenog naloga, mišljenja da samo plaćanje novčane kazne koja je osuđeniku izrečena istom odlukom kojom je izrečena i kazna zatvora koju osuđenik nije odslužio, nije dovoljna da bi se smatralo da je kazna izvršena ili da je u postupku izvršenja. Zbog toga Sud smatra da u konkretnom slučaju ne bi došlo do povrede načela *ne bis in idem*, koje se odnosi i na izvršenje kazne, jer Zoran Spasić nije izdržao jednogodišnju kaznu zatvora u Italiji.

U predmetu protiv Piotra Kossowskog također se radi o eventualnoj povredi načela *ne bis in idem*. Naime, tužiteljstvo u Hamburgu tereti Piotra Kossowskog zbog osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo iznude, te je pokrenut istražni postupak.

Piotr Kossowski, poljski državljanin, u Poljskoj je zaustavljen tijekom nadzora prometa i uhićen radi izdržavanja kazne zatvora u Poljskoj u postupku u kojem ga je poljski sud osudio

u nekom drugom predmetu. Nadležna istražna tijela Republike Poljske utvrdila su da se i u Njemačkoj protiv njega vodi istražni postupak i to prema zahtjevu Državnog odvjetnika u Hamburgu. Poljska istražna tijela zatražila su da im se iz Hamburga pošalje preslika spisa istrage te je temeljem navedene dokumentacije nadležno tužiteljstvo u Republici Poljskoj obustavilo kazneni postupak protiv Piotra Kossowskog zbog nepostojanja osnovane sumnje. Usprkos takvoj odluci nadležnog tužitelja Republike Poljske, tužiteljstvo u Hamburgu izdalo je protiv Kossowskog europski uhiđbeni nalog, pa je uhićen u Berlinu te je protiv njega podignuta optužnica.

Postavlja se pitanje je li povrijeđeno načelo *ne bis in idem* s obzirom na to da je nadležno tužiteljstvo protiv Kossowskog obustavilo kazneni postupak zbog nedostatka osnovane sumnje, a riječ je o istom djelu za koje je uhićen u Berlinu i za koje je optužen od strane nadležnog njemačkog tužiteljstva.

Europski je sud stao na stajalište da načelo *ne bis in idem*, navedeno u članku 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma, tumačeno u svjetlu članka 50. Povelje EU-a o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da se odluka javnog tužiteljstva kojom se bez izricanja sankcije obustavlja kazneni progon i pravomoćno okončava istražni postupak koji je vođen protiv osobe uz mogućnost njegova pretvaranja ili ukidanja odluke, ne može kvalificirati pravomoćnom odlukom u smislu tih članaka kada iz obrazloženja te odluke proizlazi da je navedeni postupak okončan, a da nije provedena temeljita istraga.

Iz prikazanih odluka Europskog suda može se zaključiti da provođenje europskog uhiđenog naloga nije samo stvar tzv. "tehlike", već da se u svakom konkretnom predmetu mora ući u bit stvari i primijeniti pravila domaćeg zakonodavstva, pazeći pri tome da ne dođe do povrede nekih od pravila europske pravne stečevine, te da ta pravila treba u svakom konkretnom slučaju usporediti i primijeniti u skladu s praksom Europskoga suda u Luxembourggu.

Nadležnosti Općeg suda EU-a i bilateralni investicijski sporovi

Piše:

Nataša Barac

izvršna urednica
Odvjetnika

Prof. dr. sc. Vesna Tomljenović, sutkinja Općeg suda EU-a, održala je 1. prosinca 2016. godine u Hrvatskoj odvjetničkoj komori predavanje pod nazivom: "Nadležnosti Općeg suda EU-a primjer kontrole zakonitosti odluke Europske komisije u kontekstu pravorijeka arbitražnih sudova utemeljenih na bilateralnim investicijskim sporovima".

Prof. dr. sc. Tomljenović uvodno je predstavila rad i nadležnost Općeg suda EU-a, ističući da će nakon nedavno provedene reforme svaku državu članicu EU-a na Sudu predstavljati po dva suca. Ta je reforma, kako je objasnila, provedena ponajprije zbog nezadovoljstva izazvanog velikim kašnjenjima presuda.

Suci Općeg suda EU-a u pravilu rješavaju gospodarska pitanja, te se na Općem sudu uglavnom kao stranke pojavljuju pojedinci i pravne osobe, iako se ponekad pojavljuju i države, pojasnila je.

Prof. dr. sc. Tomljenović na ovom je predavanju govorila o zanimljivom problemu međunarodnih dvostranih ugovora o zaštiti investicija (Bilateral Investment Treaties – BIT) i kako na te ugovore gleda Europska komisija, te koliko su oni usklađeni s pravom EU-a. Dvostrani ugovori o zaštiti investicija sklopili su kao zaštita ulaganja u tzv. "nesigurne zemlje". Prema dostupnim podacima, Republika Hrvatska je prije pristupanja Europskoj uniji sklopila 58 dvostranih ugovora o poticanju i uzajamnoj zaštiti ulaganja, od čega 23 s državama članicama Europske unije, kazala je sutkinja Tomljenović.

Ti su ugovori trebali biti garancija ulagačima u određene zemlje, a eventualni sporovi trebali bi se, prema tim ugovorima, rješavati pred sudovima trećih zemalja ili pred posebnim tijelima, drugim riječima arbitražom, za što je potreban izričiti pristanak stranaka u sporu. Arbitraža je često izložena brojnim kritikama, ali treba imati na umu, kazala je sutkinja Tomljenović, da arbitraže nisu sudovi. Osim toga ne smijemo zaboraviti da se na arbitražnu odluku ne može žaliti, ali se može tražiti poništenje arbitraže ako je njezina odluka protivna javnom poretku.

U ovim sporima i spornim pitanjima važnu ulogu ima i tzv. Washingtonska konvencija odnosno Konvencija o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država. Tom Konvencijom ustanovljen je Međunarodni centar za rješavanje ulagačkih sporova čiji je zadatak stvoriti uvjete za mirenje i arbitražu ulagačkih sporova između država ugovornica i državljanina drugih država

Prof. dr. sc. Vesna Tomljenović diplomirala je na Sveučilištu u Rijeci 1979. godine a na Sveučilištu u Zagrebu stekla magisterij iz pravnih znanosti 1984. i doktorat iz pravnih znanosti 1996. godine. Bila je asistentica, izvanredna profesorica i profesorica na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci; te asistentica na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci i predsjednica Hrvatske udruge za porredbeno pravo (2006. – 2013.). Od 4. srpnja 2013. godine prof. dr. sc. Vesna Tomljenović je sutkinja Općeg suda Europske unije.

u skladu s odredbama Konvencije. Hrvatska je članica Washingtonske konvencije.

“Ključni trenutak u odnosu BIT-a i prava Europske unije”, nastavila je sutkinja, “bio je Lisabonski ugovor”. Naime, kada bi određena zemlja postala članicom Europske unije, BIT-ovi kao takvi više nisu mogli postojati, jer su bili inkompatibilni s europskim pravom i zbog toga što su, prema mišljenju Europske komisije, pred sudovima onemogućavali jed-

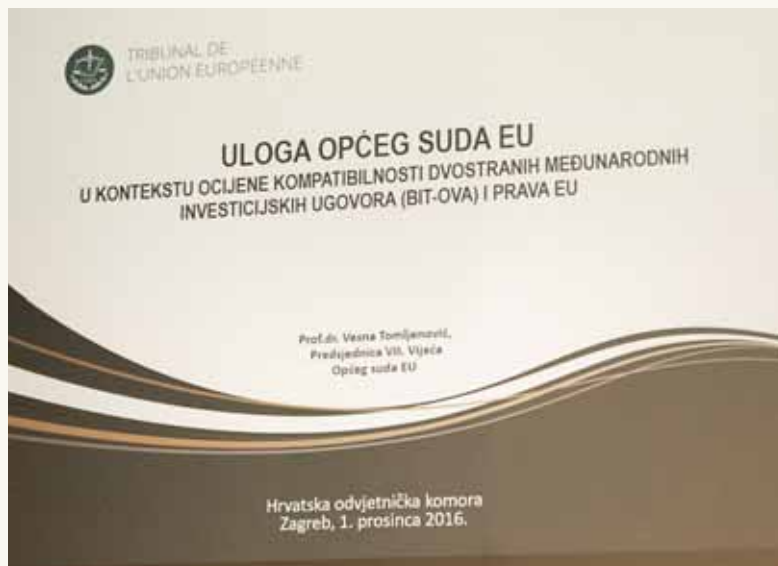
Unije. Europska komisija, istaknula je sutkinja Tomljenović, kaže da svi moraju imati pravo na jednaki pristup pravdi te stoga smatra da su BIT-ovi uvijek diskriminatorni. Lisabonski ugovor bio je odredio i prijelazno razdoblje u kojem je gotovo 1.200 tada postojećih ugovora o poticanju i zaštiti ulaganja, koje su države članice samostalno sklopile, trebalo biti očuvano sve dok ne budu zamijenjeni novim i opsežnijim ugovorima Europske unije o ulaganjima.

naka prava za sve. Od stupanja na snagu Lisabonskog ugovora, dio zajedničke trgovinske politike su i izravna strana ulaganja, čime je i to područje postalo područjem isključive nadležnosti EU-a. Posljedično, samo Unija može donositi i usvajati pravno obvezujuće akte iz područja ulaganja, uključujući i sklapanje međunarodnih ugovora o ulaganjima, dok države članice to mogu činiti samostalno samo ako ih za to ovlasti Unija ili u svrhu provedbe akata

Godine 2012. donesena je posebna uredba koja regulira ta pitanja. Ta Uredba (Uredba br. 1219/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. godine) govori o uspostavi prijelaznih aranžmana za bilateralne sporazume o ulaganjima između država članica i trećih zemalja, a sutkinja Tomljenović posebno je ukazala na članak 3. te Uredbe koji kaže: “Ova Uredba ne dovodi u pitanje raspodjelu nadležnosti između Unije i njezinih država članica u

Prof. dr.sc. Vesna Tomljenović, sutkinja Općeg suda EU-a

skladu s UFEU- om” (Ugovor o funkcioniranju Europske unije). U toj Uredbi stoji, uz ostalo, da bi “u interesu ulagača iz Unije i njihovih ula-

Arbitraža je često izložena brojnim kritikama, ali treba imati na umu, kazala je sutkinja Tomljenović, da arbitraže nisu sudovi. Osim toga ne smijemo zaboraviti da se na arbitražnu odluku ne može žaliti, ali se može tražiti poništenje arbitraže ako je njezina odluka protivna javnom poretku.

ganja u treće zemlje, te država članica koje su ugoditeljice stranim ulagačima i ulaganjima, bilateralne sporazume o ulaganjima koji određuju i jamče uvjete ulaganja trebalo održati na snazi i postupno zamijeniti sporazumima Unije o ulaganjima, osiguravajući visoke standarde zaštite ulaganja”.

Europska komisija željela se 2009. godine riješiti BIT-ova, a još ranije Komisija je zbog takvih ugovora pokrenula postupke povrede prava EU-a protiv triju svojih članica: Austrije, Švedske i Finske.

Države članice postale su svjesne onoga što se događa na tom polju, te su se pokušavale riješiti svojih BIT-ova. Italije je, istaknula je sutkinja, primjer zemlje članice Europske unije koja se uspjela riješiti svih BIT-ova.

Prof. dr. sc. Vesna Tomljenović posebno je govorila o zanimljivom i složenom slučaju Micula. U tom slučaju dva brata Šveđani pokušavaju od Rumunjske, zemlje u koju su počeli ulagati novac prije nego što je ona pristupila Europskoj uniji, ostvariti prava u skladu s BIT-om i ugovorima i poslovima koje su sklopili prije nego što je Rumunjska postala punopravnom članicom Unije. Slučaj još traje i vrlo je zanimljiv upravo zbog svoje složenosti koja pokazuju pravu prirodu problema koji nastaju u vezi s BIT-ovima i s nadležnošću prava Europske unije, kazala je sutkinja Tomljenović. Osim toga, dodala je, ovaj slučaj pokazuje da država mora ispuniti svoje obaveze na dva kolosijeka koja su često u suprotnosti.

Opći sud Europske unije

Opći sud Europske unije je sud unutar Suda Europske unije, a osnovan je 1989. godine pod nazivom Sud prvog stupnja. Opći sud sastoji se od najmanje jednog suca po zemlji članici (od 19. rujna 2016. na dužnosti su 44 suca). Suce sporazumno imenuju vlade država članica nakon savjetovanja s odborom zaduženim za davanje mišljenja o prikladnosti kandidata za obnašanje tih dužnosti. Mandat suca traje šest godina i može se obnoviti. Suci između sebe biraju predsjednika na razdoblje od tri godine, te imenuju tajnika na razdoblje od šest godina.

Suci dužnost obnašaju potpuno nepristrano i neovisno. Za razliku od Suda, Opći sud nema stalne nezavisne odvjetnike, a ta dužnost ipak može iznimno biti povjerena sucu.

U postupcima koji se vode pred Općim sudom odlučuju vijeća od tri suca i od pet sudaca, a u određenim slučajevima sudac pojedinac. Opći sud može zasjedati i u velikom vijeću (petnaest sudaca), kad to opravdava pravna složenost ili važnost predmeta. Predsjednici vijeća od pet sudaca biraju se između sudaca na razdoblje od tri godine. Opći sud ima svoje tajništvo, ali za svoje ostale potrebe oslanja se na administrativne i jezične službe institucije.

Opći sud nadležan je za:

- tužbe koje podnose fizičke ili pravne osobe za poništenje akata institucija, tijela, ureda ili agencija Europske unije koji su upućeni tim osobama ili se na njih izravno i osobno odnose (to može biti, primjerice, tužba nekog društva protiv odluke Komisije kojom mu se izriče novčana kazna) kao i protiv regulatornih akata koji se izravno odnose na te osobe, a ne podrazumijevaju provedbene mjere ili tužbe koje podnose te iste osobe zbog propusta postupanja navedenih institucija, tijela, ureda ili agencija
- tužbe koje podnose države članice protiv Komisije
- tužbe koje podnose države članice protiv Vijeća u vezi s aktima iz područja državnih potpora i mjera trgovinske zaštite ("damping") i s aktima kojima Vijeće izvršava svoje provedbene ovlasti
- tužbe radi naknade štete koje su prouzročile institucije, tijela, uredi ili agencije Europske unije ili njihovi djelatnici
- tužbe na temelju ugovorâ Europske unije kojima se izrijekom predviđa nadležnost Općeg suda
- tužbe koje se odnose na **žig Zajednice**
- **žalbe koje se mogu odnositi samo na pravna pitanja**, protiv odluka Službeničkog suda Europske unije.

Na odluke Općeg suda može se podnijeti žalba Sudu, samo za pravna pitanja, u roku od dva mjeseca. Na dan 31. prosinca 2014. zastupljenost postupaka u tijeku bila je sljedeća: 61 % izravne tužbe, 34 % predmeti o intelektualnom vlasništvu i 5 % žalbe i posebni postupci.

Opći sud ima svoj vlastiti Poslovnik. U pravilu, postupak se sastoji od pisanog i usmenog dijela. Postupak se pokreće tužbom koju sastavlja odvjetnik ili agent i koja se upućuje tajništvu. Ključni dijelovi tužbe objavljuju se u priopćenju u Službenom listu Europske unije, na svim službenim jezicima. Tajnik tužbu dostavlja suprotnoj stranci, koja u roku od dva mjeseca može podnijeti odgovor na tužbu. Kad je riječ o izravnim tužbama, tužitelj načelno može podnijeti repliku, na koju tuženik može odgovoriti u odgovoru na repliku.

U postupak mogu intervenirati sve osobe koje dokažu svoj interes za rješavanje spora o kojem Opći sud odlučuje kao i države članice i institucije Unije. Intervenijent upućuje podnesak kojim podupire ili traži odbijanje zahtjeva jedne od stranaka, na koji stranke zatim mogu odgovoriti.

Tijekom eventualnog usmenog dijela postupka održava se javna rasprava. Tijekom te rasprave suci mogu postavljati pitanja zastupnicima stranaka. Sudac izvjestitelj u sažetom izvještaju za raspravu ukratko izlaže navedene činjenice i argumentaciju stranaka te, ako je potrebno, i intervenijenata. Taj dokument dostupan je javnosti na jeziku postupka.

Suci zatim vijećaju na osnovi nacrtâ presude suca izvjestitelja, a presuda se objavljuje na javnoj raspravi. Postupak pred Općim sudom je besplatan. Bez obzira na to, Opći sud ne pokriva troškove odvjetnika ovlaštenog za zastupanje pred sudom države članice, koji stranke mora zastupati pred Općim sudom. Međutim, svaka fizička osoba koja ne može snositi troškove postupka može zatražiti besplatnu pravnu pomoć.

Ranko Pelicarić izabran za trećeg dopredsjednika CCBE-a

Ranko Pelicarić, odvjetnik u Zagrebu i predstavnik Hrvatske odvjetničke komore pri Vijeću odvjetničkih komora Europe (CCBE) izabran je na Plenarnoj sjednici CCBE-a početkom mjeseca prosinca u Bruxellesu za trećeg dopredsjednika CCBE-a za 2017. godinu, a na dužnost će stupiti 1. siječnja 2017. godine.

Uz dr. Aurela Krstulovića, kojije bio predsjednik Međunarodne unije odvjetnika (UIA) i dr. Ive Politea koji je bio dopredsjednik UIA-e, ovo je do sada najviša funkcija na koju je izabran jedan odvjetnik član Hrvatske odvjetničke komore.

U nastavku donosimo govor koji je Ranko Pelicarić održao na sjednici Stalnog odbora CCCB-a predstavljajući svoju kandidaturu.

Poštovani predsjedniče Benichou, poštovane dame i gospodo, poštovane kolege, dragi prijatelji, sretan sam da imam priliku reći nekoliko riječi o tome kako vidim aktivnosti trećeg dopredsjednika CCBE-a i u skladu s tim i kako vidim funkciju cjelokupnog predsjedništva CCBE-a. Također sam sretan što imam priliku

uvjeriti vas da, ako budem izabran u predsjedništvo CCBE-a, moj mandat neće biti mandat revolucije nego, nadam se, mandat evolucije.

Prva i najvažnija zadaća predsjedništva CCBE-a, a to nije ništa novo s obzirom na to da je to već modus operandi CCBE-a, i prema mom mišljenju ne bi ga trebalo mijenjati, sastoji se u moderiranju – rukovođenju radom CCBE-a i omogućavanju svakom delegatu/svakoј delegaciji izražavanje i obrazlaganje vlastitih stavova o stvarima koje su na dnevnom redu CCBE-a. Naravno, ispunjavanje te zadaće (moderiranja i stvaranja mogućnosti izražavanja svih stavova) ne znači da članovi predsjedništva nisu ovlašteni izražavati svoja vlastita mišljenja o svakoj od tema o kojoj će se raspravljati. Štoviše, od svakog člana predsjedništva očekuje se da izrazi i objasni svoj stav o svakoj od tema, no, na koncu konca, on treba djelovati u suglasju s odlukama koje su donesene glasanjem delegacija.

Nije moguće predvidjeti sve teme kojima će se CCBE, a posljedično tome i predsjedništvo, baviti, odnosno imati na dnevnom redu, u sljedećih nekoliko godina, ali, pre-

ma mom mišljenju, nema dvojbe da će neke od glavnih tema u sljedećem razdoblju biti:

a) posljedice BREXIT-a na slobodu kretanja odvjetnika u EU-u i u UK-u

b) povećanje broja članova promatrača, a moguće i pridruženih članova u CCBE-u, s obzirom na to da je pitanje pristupa novih punopravnih članova u CCBE, prvenstveno političko pitanje EU-a

c) teme i poslovi vezani uz izbjeglice

d) daljnji koraci u harmonizaciji permanentne edukacije članova odvjetničkih komora članica CCBE-a (ne spominjući harmonizaciju općenito, ali ne samo kao copy-paste pojedinih rješenja, s obzirom na to da mi moramo respektirati kulturne i političke, ali iznad svega – povijesne razlike, kao i razlike između "velikih" i "malih" u smislu država, odvjetništava i u smislu organizacionih oblika bavljenja odvjetništvom).

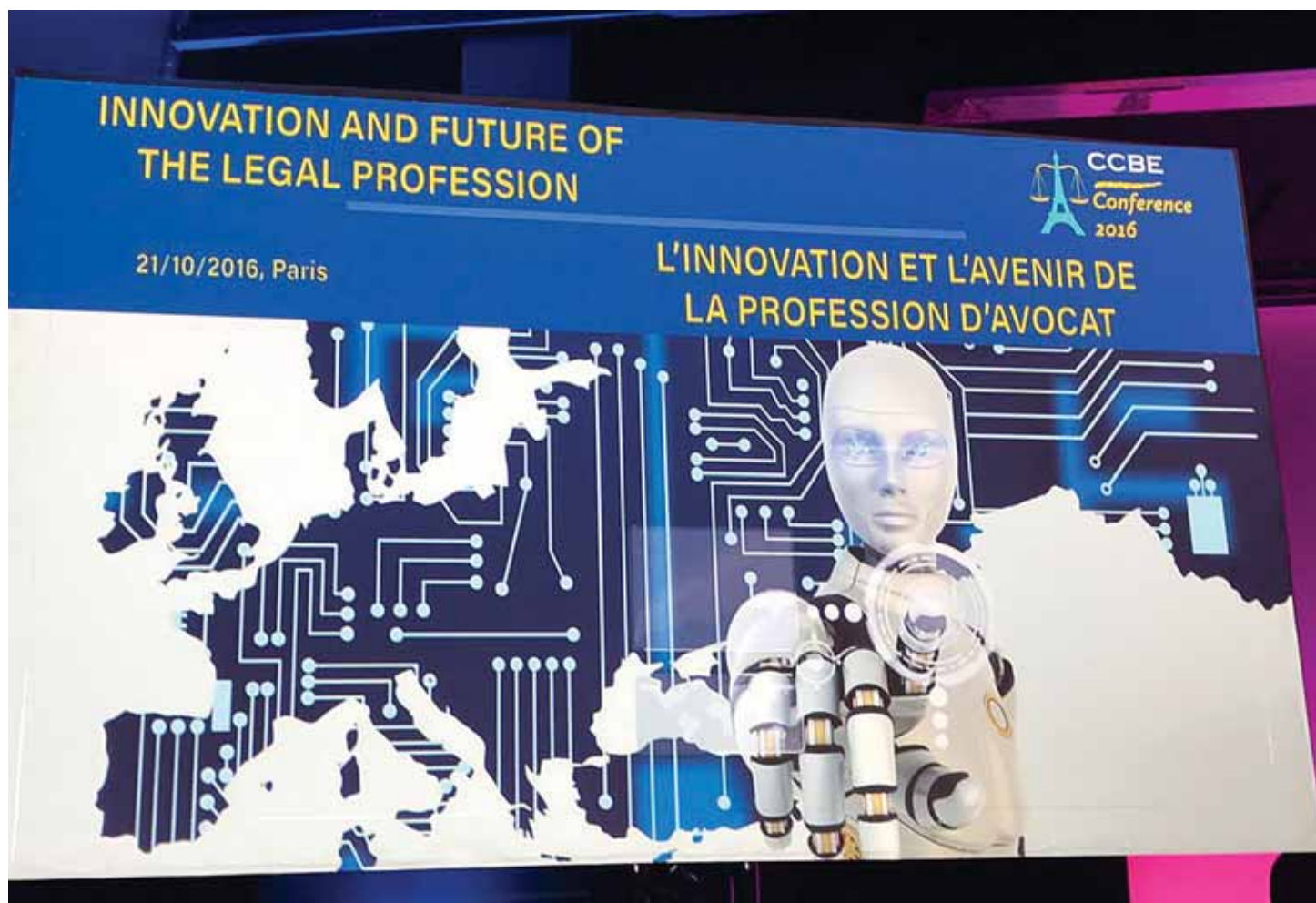
Pod time podrazumijevam i želim podcrtati kako ne smijemo zaboraviti činjenicu da unutar EU-a i unutar čitave Europe postoje i postojat će različiti organizacioni oblici odvjetništva, od takozvanih odvjetnika pojedinaca (solo practitioners), manjih odvjetničkih društava s pet do dvadeset odvjetnika, odvjetnika zaposlenika u odvjetničkim društvima, sve do odvjetničkih društava s više od nekoliko stotina odvjetnika, a katkad i tisuću-dvije.

Sada bih prestao s nabranjem mogućih tema CCBE-a u bližoj budućnosti, ne zbog toga što držim da drugih tema neće biti, niti zato što druge teme nemam na umu, nego jednostavno zbog toga što vjerujem da je jedna od prvih zadaća za pretendenta na mjesto trećeg dopredsjednika CCBE-a – ne govoriti predugo.

Spreman sam i voljan ponuditi moje osobne resurse u radu na naprijed navedenim temama, kao i na svim drugim temama koje će se u idućem razdoblju pojaviti pred CCBE-om.

S obzirom na naprijed izrečeno obećanje, svjestan sam kako bi bilo daleko bolje kada bih imao sposobnosti za trećeg mudrog dopredsjednika (Wise Vice-President) nego samo za trećeg dopredsjednika (Vice-President).

I konačno, dozvolite mi samo reći kako sam počašćen i samom činjenicom što sam, da tako kažem, "na listi" kandidata za trećeg dopredsjednika. Za tu činjenicu želim zahvaliti mnogima od vas u ovoj dvorani, kao i mnogim kolegama iz Hrvatske odvjetničke komore koji danas nisu ovdje s nama.

Konferencija CCBE-a o budućnosti odvjetništva

Nova vremena donose i velike novine u svim područjima, pa tako i u odvjetništvu. Odvjetnička se profesija mijenja, na nju utiču i brojni “vanjski” elementi, poput sve bržeg i jačeg širenja tehnologija i razvijanja brojnih *on-line* usluga. Vijeće odvjetničkih komora Europe (CCBE), svjesno svih tih promjena i problema koje one donose, krajem listopada ove godine organiziralo je u Parizu veliku jednodnevnu konferenciju posvećenu ino-

vacijama i budućnosti odvjetništva. CCBE je nedavno osnovao i odbor koji se bavi budućnošću odvjetničke profesije i koji s velikom pažnjom prati sve promjene koje se događaju i koje utječu na odvjetništvo kakvo poznajemo.

Na konferenciji je sudjelovalo više od 300 odvjetnika, sudaca i državnih odvjetnika, te predstavnika poslovnog svijeta i stručnjaka iz Europe i drugih krajeva svijeta. Konfe-

Piše

Ranko Pelicarić

odvjetnik
u Zagrebu i predstavnik
HOK-a pri CCBE-u

rencija je započela uvodnim govorima predsjednika CCBE-a Michela Benichoua i francuskog ministra pravosuđa Jean-Jacquesa Urvoasa, nakon kojeg je prikaz zajedničkog pregleda pod nazivom «Što mladi odvjetnici misle o budućnosti odvjetničke profesije» dala bivša predsjednica Svjetskog udruženja mladih odvjetnika (AIJA), mađarska odvjetnica Orsolya Gorgenyi.

«Odvjetnici, odvjetničke tvrtke i organizacije, moraju predvidjeti budućnost, u dijalogu s tvrtkama koje predstavljaju platforme, programe umjetne inteligencije i nove instrumente kojima se pozicioniraju na tržištu prava», kazao je nedavno na tu temu predsjednik CCBE-a, ocijenivši da su odvjetnici spremni prihvatiti nove tehnologije ali dodajući da «pravo nikada neće biti u potpunosti automatizirano».

Konferencija u Parizu bavila se s četiri glavne teme i to: budućnost pravosuđa, budućnost pravne pomoći, budućnost odvjetničkih ureda i budućnost odvjetničkih komora i njima sličnih asocijacija (npr. Law society i njoj slične).

Nakon svih izlaganja i rasprava, možemo zaključiti kako više ne postoji niti jedna odvjetnička komora u Europi koja nije zabrinuta zbog velikih promjena koje donosi novo vrijeme, posebice zbog *on-line* usluga koje strankama nude pravne platforme. Svi se slažu u jednome, a to je da će se u budućnosti (u nekim europskim zemljama to je već i sadašnjost) težište djelatnosti vezanih za pravne savjete i pravna mišljenja prebaciti na mnogo širi krug «pružatelja usluga» dionika pravosuđa nego što su to odvjetnici.

Predsjednik CCBE-a Michel Benichou u svom je uvodnom govoru na otvaranju Konferencije izrazio zabrinutost CCBE-a u vezi s Europskom unijom i vladavinom prava u Europi. Podsjetio je okupljene na važnost suradnje u području pravosuđa čiji je cilj zaštita građana, a istaknuo je i važnost poboljšanja prava na obranu te izrazio čvrsto uvjerenje europskih odvjetnika za osiguranjem slobode kretanja odvjetnika između Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije nakon Brexita.

Michel Benichou također je naglasio da Europa mora odigrati svoju ulogu u pružanju pomoći migrantima, koja uključuje i pravnu pomoć.

Predsjednik CCBE-a ocijenio je da je Konferencija u Parizu bila uspješna, a izazov pred kojim se nalaze odvjetnici sažeo je u kratkoj rečenici: "Izazov koji je pred nama je jednostavan: moramo integrirati nove tehnologije i inovacije, ali i ostati pravi odvjetnici".

Pozdravi govor na Konferenciji održao je i francuski ministar pravosuđa Jean-Jacques Urvoas koji je istaknuo da bi dovođenje u pitanje vladavine prava bilo istovremeno teška pogreška i strateška greška. Dovođenje u pitanje povjerljivog odnosa između odvjetnika i njegove stranke bilo bi, smatra francuski ministar, nedopustivo, jer je upravo taj odnos odvjetnika i njegove stranke temelj vladavine prava i pravne države.

I jedna posebna zanimljivost za kraj: na Konferenciji u Parizu predstavljen je Ross, robot-odvjetnik odnosno program umjetne inteligencije za odvjetničke usluge. Ross je robot koji u kratkom vremenu može dati brojne zakonske presedane, citirati odredbe zakona i slično. Rossa je prvi put angažirala u proljeće ove godine jedina velika američka odvjetnička tvrtka koja se bavila pitanjima stečaja. Vjerujemo i nadamo se da roboti ipak neće nikada zamijeniti prave odvjetnike, koji osim pravne strane imaju i onu ljud-

sku, koja zasigurno nije zanemariva i koja je od davnih dana igrala veliku i važnu ulogu u odnosu između odvjetnika i njegovih stranaka.

Rezimirajući u jednoj rečenici "rezultate i zaključke" te važne konferencije treba istaknuti da je budućnost odvjetništva u kompliciranim predmetima zastupanja i davanja pravnih mišljenja i kako prolazi vrijeme našeg profesionalnog angažmana na onome što smo do sada zvali "laganim i jednostavnim" pravnim mišljenjima.

Knjiga Snježane Bagić o načelu razmjernosti

Piše:
Mirna Skelin

.....
poslovna tajnica
HOK-a

Knjiga "Načelo razmjernosti u praksi europskih sudova i hrvatskog Ustavnog suda (s posebnim osvrtom na vlasništvo)" dr. sc. Snježane Bagić, sutkinje Ustavnog suda Republike Hrvatske i zamjenice predsjednika Ustavnog suda, predstavljena je 25. listopada 2016. godine u Vijećnici Pravnoga fakulteta u Zagrebu.

Riječ je o prvom djelu nove biblioteke "Disertacije" pokrenute pod okriljem Pravnoga fakulteta u Zagrebu, u kojoj se objavljuju tekstovi odabranih doktorskih disertacija, što posebno zaslužuje pozornost pravne javnosti.

Na promociji knjige govorile su prof. dr. sc. Tamara Čapeta, mentorica dr. sc. Bagić, prof. dr. sc. Jasna Omejec, bivša predsjednica Ustavnog suda Republike Hrvatske i recenzentica knjige, prof. dr. sc. Nikoleta Radionov, glavna urednica Odjela za izdavačku djelatnost PFZ-a, a skupu se prigodnim riječima obratila i dekanica Pravnog fakulteta prof. dr. sc. Dubravka Hrabar.

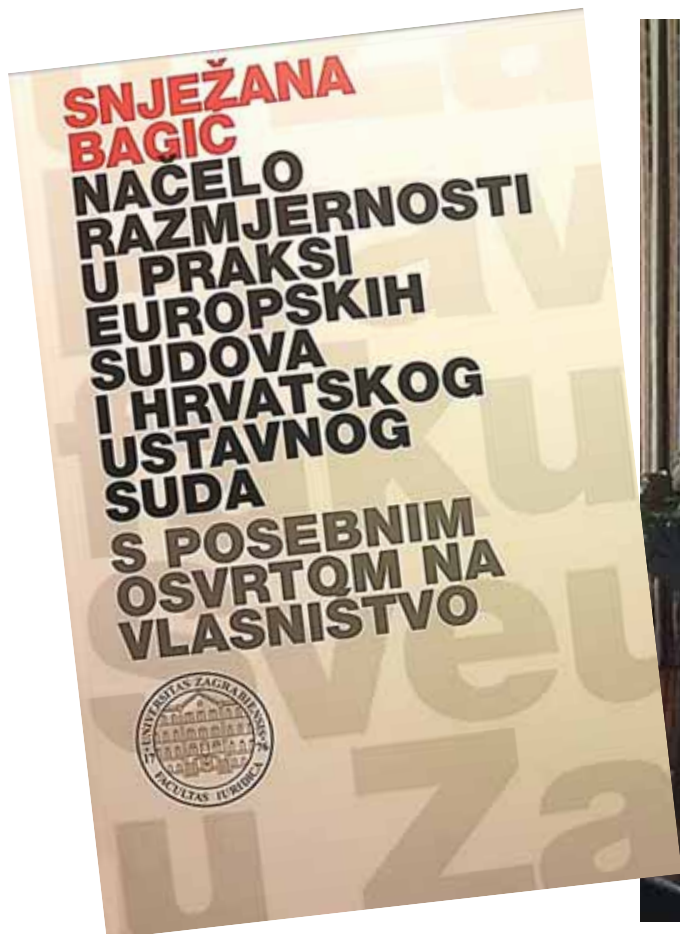
O ljudskim pravima danas se i ne raspravlja bez oslanjanja na načelo razmjernosti (*pro-*

portionality). Ono je, kako ističe prof. dr. sc. Petar Bačić, jedan od recenzenata knjige, postalo dio ustavne doktrine sudova kontinentalne Europe, Kanade, Ujedinjenog Kraljevstva, Novog Zelanda, Izraela, Južne Afrike i Amerike, a na njega se oslanja i jurisprudencija pravnih sustava koji se – poput onog uspostavljenog Europskom konvencijom o ljudskim pravima – temelje na međunarodnim ugovorima.

U pravnoj doktrini i jurisprudenciji prevladava stajalište da međusobno sukobljena temeljna prava treba s jedne strane uzajamno uravnoteživati, a s druge ih strane treba uravnoteživati sa suprotstavljenim, demokratski izraženim općim ili javnim interesima zajednice. Postizanje te ravnoteže i Sud u Strasbourgu i Sud u Luxembourggu danas razumiju kao opći cilj cjelokupnog sustava zaštite temeljnih prava na prostoru Vijeća Europe odnosno Europske unije.

Međutim, istaknula je prof. Omejec, ne postoji univerzalna formula koja bi se mogla primijeniti u svim postupcima u kojima se ispituje je li postignuta pravedna ravnoteža među sukobljenim pravima. Da bi se postigao pravedni balans, potrebno je posegnuti za drugim suvremenim interpretativnim pravnim načelima ustavne naravi. Među njima se osobito ističe načelo razmjernosti koje je, kao konstitucionalno načelo, upravo u službi uspostave "pravedne ravnoteže" između sukobljenih individualnih prava odnosno individualnih prava i općih ili javnih interesa. Načelo razmjernosti, napominje dr. Čapeta, predstavlja jedan od instrumenata osiguranja ograničene vlasti, bez čega demokratski sustavi ne mogu postojati.

Dr. sc. Snježana Bagić diplomirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1983. godine, a tri godine kasnije položila je pravosudni ispit. Znanstveni stupanj doktora znanosti stekla je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2014. godine obranivši disertaciju pod nazivom "Načelo razmjernosti u praksi europskih sudova i njegov utjecaj na praksu sudova u Hrvatskoj". Od 7. prosinca 2007. sutkinja je Ustavnog suda Republike Hrvatske, a od 2012. i zamjenica predsjednika Ustavnog suda.

Načelo razmjernosti u knjizi je detaljnije istraženo na primjeru vlasništva, koje je istodobno zaštićeno i hrvatskim Ustavom i Konvencijom o ljudskim pravima i Poveljom o temeljnim pravima EU-a. Ono spada u tzv. "kvalificirana prava" kod kojih se test razmjernosti gotovo uvijek primjenjuje.

Kad je riječ o pristupu načelu razmjernosti u ovoj knjizi, zaključak bi, kaže dr. Omejec, glasio: "Iako autorica podržava to načelo, ona nije 'upala u zamku' jednostranog prikazivanja značenja, opsega i domašaja načela razmjernosti. Knjiga uravnoteženo prikazuje i prednosti i nedostatke načela razmjernosti (osobito vezane uz probleme vaganja ili balansiranja u sudskoj praksi). Autorica je uspjela sačuvati neutralnost i nepristranost i u dijelu u kojem se bavi primjenom načela razmjernosti u praksi Ustavnoga suda. Ona naznačuje i probleme i slabosti u dosadašnjoj praksi tog suda, iako

je – kao sutkinja tog Suda – i sama kreator te prakse."

Zbog toga se, ističe dr. Omejec, može očekivati da će knjiga postati relevantno referentno mjesto za sve one hrvatske pravnike koji se u budućnosti budu bavili pravnim načelom razmjernosti i pridonijeti širenju spoznaja o jednom globalnom pravnom načelu koje jest dio našeg ustavnog poretka, ali, nažalost, još uvijek samo na papiru (budući da ga sustavno primjenjuje samo hrvatski Ustavni sud, a ne i redovni sudovi) i pomoći u procesu promjene pravne svijesti domaćih pravnika kako bi postali ravnopravni sugovornici unutar suvremenog europskog ustavnopravnog prostora.

Na kraju, budući da knjiga svakom teoretičaru i praktičaru prava pruža alat nužan za razumijevanje tog, za nas, još poprilično nepoznatog načela pozivamo vas da ju svakako pročitate.

Nemogućnost zakonitog sastava suda u autorsko-pravnim sporovima na trgovačkom sudu

Piše:

Jadranko Črnko

.....
odvjetnik u Zagrebu

Na temelju čl. 43. st. 2. Zakona o parničnom postupku koji je stupio na snagu 1. srpnja 1977. godine, sporove iz autorskog prava, bez obzira na vrijednost predmeta spora, u prvom stupnju treba suditi vijeće, a što znači sudac kao predsjednik vijeća i dva suca porotnika.

Zakonom Republike Hrvatske o preuzimanju Zakona o parničnom postupku od 26. lipnja 1991. (NN 53/91), ta odredba čl. 43. ZPP-a nije izmijenjena.

Tek je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od 16. srpnja 2003. (NN 117/2003), a koji je stupio na snagu 1. prosinca 2003. godine, odredbom članka 22. tog Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a brisan članak 43. Zakona o parničnom postupku (koji je određivao da u autorskim stvarima sudi vijeće). No, istovremeno je u članku 284. st. 2. tog Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a iz 2003. određeno da će se odredba čl. 22. primjenjivati samo na postupke koji su pokrenuti nakon stupanja na snagu ovog Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a.

U skladu s navedenim, glede postupaka koji su pokrenuti prije 1. prosinca 2003. godine i dalje vrijedi prijašnja odredba čl. 43. Zakona o parničnom postupku, a na temelju koje u autorskim stvarima pred trgovačkim sudom sudi vijeće (s dva suca porotnika).

Takve izmjene nisu radile nikakav problem sve dok nije došlo do izmjene Zakona o sudovima, tj. dok nije donesen novi Zakon o sudovima (NN 28/2013, stupio na snagu 2. ožujka 2013.). Naime, temeljem čl. 133. Zakona o su-

dovima (NN 150/2005) bili su predviđeni suci porotnici i na trgovačkim sudovima. Međutim, donošenjem 2013. godine novog Zakona o sudovima, temeljem čl. 7. navedenog Zakona, u prvom stupnju sudi sudac pojedinac. Istovremeno u članku 119. novog Zakona o sudovima (NN 28/2013) nije niti predviđeno postojanje biranja sudaca porotnika za trgovački sud.

Kako, međutim, na trgovačkim sudovima postoji još određeni broj autorsko-pravnih predmeta koji su započeti prije 1. prosinca 2003. godine (prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a), u tim predmetima bi, prema prijelaznim odredbama ZID ZPP-a, trebalo suditi vijeće sastavljeno od suca i dva suca porotnika – jer tako traži odredba čl. 284. st. 2. izmijenjenog ZPP-a iz 2003. godina (kao izuzetak čl. 22. tog zakona). U takvoj situaciji, kad bi trebalo suditi vijeća s dva suca-porotnika, a kako se od 2013. godine za trgovačke sudove ne određuju suci-porotnici, određeni (manji) broj autorskih predmeta našao se u zakonski nereguliranoj situaciji. Iz navedenog razloga neki su sudovi tražili da se za te predmete odrede suci porotnici od strane Županijske skupštine odnosno Gradske skupštine Grada Zagreba, a što je u nekim slučajevima i učinjeno. No, prema najnovijem stanju stvari, nadležne skupštine sada odbijaju određivanja sudaca-porotnika za trgovačke slučajeve (za ove slučajeve), te se predmeti nalaze u svojevrsnom “procesnom zrakopraznom prostoru”.

Dakle, do takve "procesne blokade" nedvojbeno je došlo zbog pogrešnog rada zakonodavca (iako i zbog sporosti rada sudova). Tako sad imamo situaciju da bi trebalo suditi u prvostupanjskom autorskom sporu na Trgovačkom sudu (kao isključivo nadležnom za autorska prava) vijeće s dva porotnika prema Zakonu o parničnom postupku, a prema Zakonu o sudovima ne postoji mogućnost određivanja sudaca-porotnika za trgovačke sudove.

"Rješenje" koje se jedno vrijeme primjenjivalo (da se traži određivanje sudaca-porotnika i za trgovački sud) nedvojbeno nema temelja u zakonu, jer Zakonom o sudovima nije predviđeno određivanje sudaca-porotnika za trgovački sud. U skladu s navedenim, takva sudska vijeća nisu bila zakonski utemeljena i stvarno su u tim predmetima sudile osobe koje nisu zakonski utemeljeno bile određene sucima. A to ujedno znači da su sudske odluke donosile osobe koje nisu imale zakonskih temelja za njihovo donošenje. No, sada se i praksa nadležnih skupština promijenila, pa one odbijaju odrediti suce-porotnike za te slučajeve trgovačkog suda.

U takvoj situaciji, smatram da bi trebali u autorskim sporovima kod trgovačkog suda suditi suci pojedinci i da bi to bila neusporedivo manja pogreška od do sada zakonski neutemeljenog određivanja sudaca-porotnika u tim predmetima trgovačkih sudova.

Pri tom ukazujem na čl. 118. Ustava Republike Hrvatske "*U suđenju sudjeluju i suci porotnici, u skladu sa zakonom*", pa kada bismo sada imenovali suce porotnike trgovačkog suda – tada oni ne bi "sudjelovali u suđenju u skladu sa zakonom" – jer ih zakon za trgovačke sudove ne predviđa.

Ujedno i Zakon o sudovima (iz 2013.) u čl. 7. određuje da "*u prvom stupnju sudi sudac pojedinac*".

Također se ističe da je čl. 4. Zakona o sudovima određeno da "*svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni sud... odluči o njegovim pravima*", a odredbom članka 2. ZPP-a određeno je da sud ne može odbiti odlučivati o zahtjevu za koji je nadležan, a što znači da sud mora donijeti odluku o zahtjevu koji mu je postavljen.

Slijedom navedenog:

* kako je za spor iz autorskog prava nedvojbeno stvarno nadležan trgovački sud

* kako sud ne može odbiti suditi u predmetu za koji je nadležan

* kako u prvom stupnju sudi sudac pojedinac – po sadašnjem zakonu

* kako se suci porotnici po Ustavu Republike Hrvatske mogu imenovati da bi sudjelovali u postupku samo "sukladno zakonu"

* kako ne postoji zakonski temelj da se za trgovački sud imenuju suci porotnici, smatram da bi sada imenovanje sudaca porotnika za suđenje u autorskom sporu pred trgovačkim sudom bilo bez zakonskog temelja i da bi sudske vijeće tada bilo sastavljeno bez zakonske podloge (i predstavljalo "nezakoniti sastav suda"), te sam mišljenja da bi se takav autorski spor trebao nastaviti pred sucem pojedincem. Točno je da to nije sukladno prijelaznim i završnim odredbama Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a iz 2003. godine, ali smatram da je ovdje riječ o pogreški zakonodavca kod formiranja prijelaznih i završnih odredaba Zakona o sudovima iz 2013. godine – jer temeljem Zakona o sudovima iz 2005. godine (NN 150/2005) bilo je predviđeno imenovanje sudaca porotnika i za trgovačke sudove – **a sada se vijeće pred trgovačkim sudom u prvostupanjskom postupku uopće ne može formirati u skladu sa zakonom.**

Napokon, činjenica jest da zakonodavac ZPP-om nakon 2003. i predviđa samo suca pojedinca i u autorskim sporovima i da je ovdje riječ samo o tome da je tužba podnesena prije 1. prosinca 2013. godine, a što, glede merituma stvari i stvarnog sudske postupanja te autoriteta sudske vlasti nije (odnosno ne bi smjelo biti) odlučno.

Slijedom navedenog, smatram da takvu situaciju, u koju nas je nedvojbeno dovelo svojevrsno "marljivo zakonodavljenje", koje "od drveća nije vidjelo šumu", može jedino razriješiti sudska praksa, a na način da se primjenjuju novi i pozitivni procesni propisi glede sastava suda, dakle, da se postupci koji su započeti prije 1. prosinca 2003. nastave i završe pred sucem pojedincem – koji nakon 1. prosinca 2003. i jest nadležan za njihovo odlučivanje.

U očekivanju novih izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku*

Piše:
mr. sc.
Šime Pavlović

odvjetnik u Zadru

1. Uvodne napomene

Uskoro nam stižu po osmi put izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, br. 152/08) izmijenjen i dopunjen (Narodne novine, br. 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14). Zakonodavac pokazuje zavidnu razinu revnosti takve prakse, ali je ipak u usklađivanju s direktivama Europske unije u zakašnjenju.

Očekivanim izmjenama i dopunama posebice je svojstveno da se gotovo mehanički prenosi sadržaj Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. godine o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (Službeni list 315, 14. 11. 2012.), Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. godine o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima (Službeni list 294, 6. 11. 2013.), Direktive 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. godine o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji (Službeni list 127, 29. 4. 2014.) i Direktive 2014/62/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. godine o kaznenopravnoj

zaštiti eura i drugih valuta od krivotvorenja, kojom se zamjenjuje Okvirnu odluku Vijeća 2000/383/PUP (Službeni list 151, 21. 5. 2014.). Neke od njih utvrđuju *minimalne* standarde u području zaštite prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te *minimalne* standarde prava okrivljenika u kaznenom postupku, ali se naš zakonodavac nije potrudio proširiti ta prava, otići dalje izvan tih minimalnih okvira. Zakon o kaznenom postupku većim dijelom svojih odredaba potvrđuje kako gubi svoju samostalnost i postaje *transponer* direktiva i pravne stečevine Europske unije

2. Najvažniji dijelovi budućih izmjena i dopuna

Unutar sadržaja Prijedloga ZID-a ZKP-a vidljivi su značajni pomaci o zaštiti i potpori žrtve u kaznenom postupku (čl. 2. st. 4. i čl. 202. st. 11. i 12.); žrtva postaje važan subjekt kaznenog postupka.

U odnosu na okrivljenika posebno se zaštićuje njegovo pravo na povjerljivost komunikacije s braniteljem. Pravo na pristup odvjetniku i okrivljenikovo pravo na stvarnu i učinkovitu, a ne iluzornu i formalnu obranu trebalo bi u znatnoj mjeri afirmirati dobru i odgovornu obranu.

Nova (stara) odredba *jamstva* zapravo je *interdicta restitutoria* (uspostava prijašnjeg stanja). Posebno mjesto imaju nove odredbe u kojima se od osumnjičenika u vlastitoj stvari više ne

* U članku se najvažnije naznake temelje na Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Zagreb, lipanj 2016.

mogu uzimati potrebne obavijesti; od trenutka kad stekne taj status osumnjičeniku se moraju osigurati sva prava koja ima okrivljenik u provođenju dokazne radnje njegova ispitivanja. Policija je dužna o prijelazu iz položaja građana od kojeg uzima obavijest u položaj osumnjičenika voditi računa, jer u protivnom postoji opasnost kršenja prava osumnjičenika u postupku, s posljedicama uporabe nezakonita dokaza. Uloga policije zahtijeva posebnu kadrovsku, materijalnu i inu pripremu, navlastito pri obavljanju procesne radnje ispitivanja osumnjičenika.

Uvođenje mogućnosti snimanja rasprave ili njenog dijela audio ili audio-video uređajima za snimanje, bez usporedne registracije putem raspravnog zapisnika, zasigurno će dovesti do bržeg tijeka rasprave.

U ZKP-u se mijenja Glava XXVIII. (Postupak za oduzimanje predmeta i imovinske koristi). Zakonodavac je posegnuo za neuobičajenom zakonodavnom praksom. Odredbe Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (Narodne novine, br. 145/10) involvirao je u ZKP, a neke od njih je djelomično izmijenio. Vodeći se logikom pravne norme *lex posterior derogat priori*, najnoviji ZID ZKP-a u cijelosti izvan snage stavlja Zakon o postupku oduzimanju imovinske koristi... Kad je riječ o oduzimanju imovinske koristi, neke odredbe u ZKP-u predstavljaju "transponiranje" odredaba Direktive 2014/42/EU.

Na ovom su mjestu navedene samo neke temeljne odrednice "novog" ZKP-a, a iscrpnije svakako treba proučiti nove odredbe.

3. Glavni penetrirajući čimbenici hrvatskog kaznenog postupka

Mišljenja sam da je zakonotvorac u konceptualizaciji ZKP-a uporabio tri *univerzalije*: srednjoeuropsku, angloameričku i birokratsku europskounijsku. Recepcija nekih dijelova je univerzalna za sve njih, primjerice, temeljna prava i slobode pojedinca u kaznenom postupku; nekima je svojstven angloamerički timbar, primjerice akuzatornost (optužno načelo) rasprave, dok su kod drugih

Posebno mjesto imaju nove odredbe u kojima se od osumnjičenika u vlastitoj stvari više ne mogu uzimati potrebne obavijesti; od trenutka kad stekne taj status osumnjičeniku se moraju osigurati sva prava koja ima okrivljenik u provođenju dokazne radnje njegova ispitivanja. Policija je dužna o prijelazu iz položaja građana od kojeg uzima obavijest u položaj osumnjičenika voditi računa, jer u protivnom postoji opasnost kršenja prava osumnjičenika u postupku, s posljedicama uporabe nezakonita dokaza. Uloga policije zahtijeva posebnu kadrovsku, materijalnu i inu pripremu, navlastito pri obavljanju procesne radnje ispitivanja osumnjičenika.

vidljive rezidue srednjoeuropskog postupka, primjerice inkvizicijski (istražni) prethodni kazneni postupak; nametanje direktiva briselskih birokrata svojstveno je EU-u. Izvan svega toga u europskom kaznenom pravu svojim značenjem dominiraju *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* sa svojim protokolima i njezin provoditelj, Europski sud za ljudska prava. Za-

boravimo na izvorni hrvatski kazneni postupak, ako smo ga ikada imali?!¹

“15. Donošenjem ZKP/08 (i njegovih novela) ostvarena je prva velika reforma hrvatskog kaznenog procesnog zakonodavstva nakon više od 130 godina postojanja mješovitog tipa kaznenog postupka u Hrvatskoj. Taj je tip kaznenog postupka bio uveden na hrvatskim područjima pod Austro-Ugarskom monarhijom Kaznenim postupovnikom za Hrvatsku i Slavoniju iz 1875. godine. Uzor tom zakonu bio je Kaznenoprocusualni red (die Strafprozessordnung) utemeljen na konstruktivnim elementima francuskog zakona koji je vrijedio i za hrvatske zemlje u sastavu austrijskog dijela Monarhije (Istru, Dalmaciju). Oslanjajući se na liberalni i pravno-tehnički uređen austrijski ZKP iz 1873. godine, predviđao je tripartitnu strukturu kaznenog postupka: državno odvjetništvo obnašalo je funkciju kaznenog progona, sud je istraživao (istražni sudac prikupljao je dokaze i preliminarno utvrđivao činjenice) i sudio, a obrana je imala široka prava sudjelovanja u sudskoj istrazi i na glavnoj raspravi pred sudom. Tripartitni postupak

tim je zakonom bio ugrađen u temelje hrvatskog kaznenog procesnog zakonodavstva. To je ostao daljnjih 130 godina odnosno tijekom svih njegovih kasnijih reformi.”²

4. Značenje prakse visokih sudova

U primjeni konvencijskih i zakonskih normi ne smije se zanemariti sudska praksa visokih sudova i pravni standardi izgrađeni i prihvaćeni u praksi sudova (Europskog suda za ljudska prava, Ustavnog suda Republike Hrvatske i Vrhovnog suda Republike Hrvatske). Prioritet nastaje snagom argumenata, pa i rangom određenog suda, u prvom redu Europskog suda, jer su EKLJP i njegovi protokoli nadnacionalne norme, po pravnoj snazi iznad zakona (čl. 141. URH-a), a pravni standardi stvoreni praksom ESLJP-a svojevrstni su presedani za tumačenje Konvencije. Člankom 16. Protokola br. 14 uz Konvenciju izmijenjen je članak 46. EKLJP-a. Stavak 1. toga članka glasi: *1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.* A kada je riječ o Europskoj uniji tada je dovoljno navesti *t. 17. Izjave o nadređenosti.* Ona glasi: *Konferencija podsjeća da su u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda Europske unije, Ugovori i pravo koje je Unija donijela na temelju Ugovora nadređeni pravu država članica, pod uvjetima utvrđenima spomenutom sudskom praksom (Iz Izjave priložene Završnom aktu Međuvladine konferencije na kojoj je usvojen Ugovor iz Lisabona, potpisan 13. prosinca 2007.).*³

5. Post scriptum

Sadržaj “novog” ZKP-a, sa sudskom praksom, komentarima i pravnom teorijom, vjerujem da će biti u mojoj novoj knjizi: *Zakon o kaznenom postupku – Treće izdanje*, koja se u suradnji s nakladnikom Libertin naklada, Rijeka očekuje 2017. godine nakon stupanja na snagu osmih po redu izmjena i dopuna ZKP-a.

¹ Povijest hrvatskog kaznenog postupka možemo podijeliti na razdoblje do 30. listopada 1854. kada je u pojedinim dijelovima današnje Republike Hrvatske uređivan, u pravilu običajnim pravom i nakon toga kad je u Hrvatskoj i Slavoniji stupio na snagu austrijski Zakonik o kaznenom postupku od 29. srpnja 1853. Poslije pada Bachova apsolutizma u Austrijskoj monarhiji, 27. svibnja 1873. donesen je Zakon o kaznenom postupku (Kazneni procesualni red; die Strafprozessordnung); vrijedio je i na području Istre i Dalmacije. Izrađen je po uzoru na francuski Zakon o krivičnoj istrazi (Code d'instruction criminelle) iz 1808. Hrvatski Zakon o kaznenom postupku od 17. svibnja 1875. za svoju je osnovu uzeo navedeni austrijski Kazneni procesualni red. Taj je zakon vrijedio za Hrvatsku i Slavoniju. V. tako Josip Šilović, *Kazneni postupnik-treće izdanje*, Tisak i naklada Lav. Hartman, Zagreb, 1909. Posebno napominjem da je naziv Zakona iz 1875. godine glasio: “Zakon o kaznenom postupku”, a ne “Zakonik o krivičnom postupku” (v. Šilović, *supra*, s. 1.). Do stvaranja prve Jugoslavije 1. prosinca 1918., zbog pripadanja austrijskom pravnom području, u Dalmaciji i Sloveniji na snazi su bili austrijski zakoni, dakle i austrijski Zakonik o kaznenom postupku iz 1873. godine. Taj je zakonik stupanjem na snagu 1. siječnja 1930. zamijenjen Zakonikom prve Jugoslavije o sudskom kaznenom postupku od 16. veljače 1929. Više o svemu v.: V. Bayer, *Kazneno procesno pravo-odabrana poglavlja, Knjiga II. – Povijesni razvoj kaznenog procesnog prava* (priredio D. Krapac), MUP Republike Hrvatske, Zagreb, 1995., s. 149-153.

²

USRH, odluka br. U-I-448/2009 i dr. od 19. srpnja 2012.

³

V. <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

Troškovi upravnog spora – ukinut članak 79. Zakona o upravnim sporovima

U zadnjim izmjenama i dopunama ZUS-a/10, odnosno Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 152/14.),¹ nije mijenjan ni dopunjavao članak 79., odnosno četvrti dio zakona koji regulira troškove upravnog spora.

Dakle, iz navedenog proizlazi da je Zakonom o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10., 143/12. i 152/14.), člankom 79., do sada bilo propisano:

U upravnim sporovima svaka stranka podmiruje svoje troškove.

1. Ukidanje članka 79. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10., 143/12. i 152/14.)

Članak 79. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10., 143/12. i 152/14.) ukinut je Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-2753/2012 i dr. od 27. rujna 2016.

1.1. Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-2753/2012 i dr. od 27. rujna 2016.

Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-2753/2012 i dr. od 27. rujna 2016. doneseni su 27. rujna 2016. te su objavljeni 19. listopada 2016. u Narodnim novinama 94/16.

Navedenom Odlukom pokrenut je postupak za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom Republike Hrvatske² i ukinut je članak 79. Zakona o

upravnim sporovima (Narodne novine 20/10., 143/12. i 152/14.) te je određeno da taj članak prestaje važiti 31. ožujka 2017.³

1.1.1. Iz obrazloženja odluke

1.1.1.1. Prigovori predlagatelja

Za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 79. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10. i 143/12., dalje u tekstu: ZUS) podneseno je šest zasebnih prijedloga, a zbog međusobne povezanosti tih prijedloga, Ustavni sud Republike Hrvatske o njima je raspravljao i odlučio u jednoj odluci.⁴ Svi predlagatelji osporavali su ustavnost predmetnog članka odnosno isticali su da je on u suprotnosti s člankom 29. stavkom 1. Ustava.⁵ Navodili su da je takvim uređenjem troškova upravnog spora bitno otežano i onemogućeno ostvarivanje pravne zaštite protiv upravnih akata te da će samo bogatiji građani moći su-

Piše:

Franciska Dominković

sudska savjetnica
Visokog upravnog
suda RH

¹ Stupio je na snagu 30. prosinca 2014.

² Narodne novine 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. i 5/14., dalje u tekstu: Ustav.

³ Rješenjem je odlučeno da se ne prihvaćaju prijedlozi za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 20. stavka 3. i dijela članka 74. stavka 1. koji glasi "ili da oni ne utječu na donošenje drukčije odluke" Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10., 143/12. i 152/14.) i članka 18. stavka 1. i 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 143/12.); obustavljen je postupak pokrenut u povodu zahtjeva za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 67. stavka 1. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10. i 143/12.), te je obustavljen postupak u povodu prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 66. stavka 2. i 67. stavka 1. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10. i 143/12.).

⁴ Str. 2. Odluke

⁵ **Članak 29. stavak 1. Ustava glasi:** "Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela."

djelovati u upravnom sporu.⁶

Jedan od predlagatelja isticao je i sljedeće:

“Budući da u upravnim sporovima kao tuženo tijelo uvijek nastupa tijelo države, ovakvom se odredbom već u početku državi daje privilegiran položaj i otežava fizičkoj osobi, državljaninu Republike Hrvatske, pristup Upravnom sudu. Takva odredba, nadalje, diskriminira sve stranke u postupku koje nisu javnopravna tijela. Odredbe primjerice parničnog (čl. 154. ZPP-a), kaznenog (čl. 145., 149. i 150. ZKP-a) i upravnog (čl. 161. ZOUP-a) postupka ne prave tu razliku.

U upravnim sporovima kao tuženo tijelo uvijek nastupa država. Ona je ta zbog čijih je rješenja stranka nezadovoljna i mora tužbom pokrenuti upravni spor. Ako se stranci koja uspije u tom sporu sada ne dosude troškovi tog postupka, onda to znači da se jedan nezakonit rad državnih tijela štiti na štetu stranke. Ona, da bi pokrenula takav postupak, mora angažirati odvjetnika kao profesionalca kojeg onda mora i platiti. Kad uspije u tome, ona te troškove neće moći naplatiti od državnih tijela koja su donijela pogrešnu odluku i time uzrokovala potrebu vođenja takvog postupka, jer zakonska odredba štiti tijela od naknade tih troškova.

Time država dolazi u privilegiran položaj u kojem se ne razvija njezina odgovornost. Suprotno tome, država nikakve sankcije za svoj loš i nezakonit rad ne snosi. Ako je odluka bila nezakonita, stranka će nakon niz godina sudovanja i velikih troškova ishoditi drugačiju odluku. Pri tome joj neće biti nadoknađeni troškovi takvog postupanja. Država će pak sa svoje strane biti pošteđena toga, čime šalje poruku da rad njezinih tijela može biti bilo kakav i da za to neće snositi nikakve materijalne troškove. Sve to dovodi do neravnopravnosti subjekata koji sudjeluju u tim postupcima.

Načelo koje dominira u hrvatskom pravosuđu je svakako načelo da troškove postupka stranke snose sukladno uspjehu u sporu. Troškove snosi ona stranka koja u postupku izgubi, jer se polazi od toga da je ona uzrokovala potrebu vođenja takvog postupka. Dakle da je njezino ponašanje bilo zakonito ne bi se vodio nika-

kav postupak pa nikakvi troškovi time ne bi bili uzrokovani.

Sada, kad je stranka u postupku država i njezina tijela, ovo se načelo gubi pa se država oslobađa plaćanja tih troškova iako su njezina tijela ta koja su svojim lošim i nezakonitim radom uzrokovala potrebu pokretanja i vođenja upravnog spora.

Za takvo što nema nikakvog pravnog, običajnog ili bilo kakvog drugog razloga.

(...)

Predlagatelj smatra da bi država, čiji su državljani njezina temeljna srž i koja je tu prije svega radi njih, trebala slijediti istu sudbinu i isti položaj kao i oni sami. Sve stranke nekog postupka moraju imati isti tretman. Državu u tim postupcima zastupaju državna odvjetništva koja se financiraju porezima koje uplaćuju njezini državljani. Ako sada država nema obvezu da nadoknadi troškove postupka zbog lošeg rada svojih tijela, onda je ona dva puta na dobitku.

(...)

Ovo onda uzrokuje izrazitu i ničime primjerenu nejednakost u postupku. Ovime se krši odredba članka 14. Ustava Republike Hrvatske. Sporna zakonska odredba ide i protiv samog cilja Zakona, jer se zaštita od nezakonitih postupanja javnopravnih tijela ne može postići kada ta tijela neće snositi nikakve sankcije zbog svojeg lošeg rada.

(...)

Zakonodavac se u ovim postupcima odmiče od ostalih propisa i pravne prakse kako bi se podilazilo javnopravnim tijelima. Time se grubo narušava i temeljno ustavno pravo na jednakost svih pred sudovima i drugim državnim tijelima te načelo vladavine prava (čl. 3. i čl. 26. Ustava Republike Hrvatske). Ako u jednom postupku državna tijela nisu dužna snositi troškove ukoliko izgube spor, dok u svim ostalim postupcima jesu, jasno je da postoji nejednakost u postupanju. Stranka nema mogućnost da vodi jedan takav postu-

⁶ Str. 3. Odluke

pak bez troškova potrebnih za njegovo vođenje. Ona mora platiti svog zastupnika. Jasno je da joj je time znatno otežan i pristup sudu, ali i ostvarenje njezinih prava koja joj zakonom pripadaju.”⁷

1.1.1.2. Očitovanje Vlade Republike Hrvatske

U svom očitovanju Vlada Republike Hrvatske navela je sljedeće:

“S obzirom na prirodu upravnog spora ... da se radi o sporu u kojem predmet nije zaštita prava i pravnih interesa tuženika, odnosno javnopravnog tijela, koje primjenjujući javne ovlasti, ne ostvaruje svoja prava, ni pravne interese, već povjerenu im javnu funkciju, bilo je potrebno propisati da svaka stranka snosi svoje troškove upravnog spora, odnosno zadržati rješenje kakvo je sadržavao ranije važeći Zakon o upravnim sporovima (Narodne novine, br. 53/91, 9/92 i 77/92) u članku 61.

U prilog ovom opredjeljenju govori i činjenica da je propisan krug osoba koje u upravnom sporu poduzimaju radnje i zastupaju tuženo javnopravno tijelo ... zbog čega ono ne može iskazati ni ostvariti troškove zastupanja, čime se dovodi u neravnotežan položaj u odnosu na tužitelja, u svakom slučaju u kojem tužitelj ne bi postigao uspjeh u upravnom sporu. Pritom, treba imati u vidu i okolnost da u najvećem broju slučajeva tužitelji ne postižu uspjeh u upravnim sporovima. Jednako tako, žalbe izjavljuju i upravni spor pokreću i zainteresirane osobe, koje činjenice se imalo u vidu prilikom propisivanja ovakvog zakonskoga rješenja.”⁸

1.1.1.3. Ocjena Ustavnog suda

“7. Zakon o upravnim sporovima jedan je od najvažnijih pravnih akata u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava. Država kroz zakone o upravnom sudovanju osigurava odgovarajući pravni okvir za provedbu ustavnog jamstva iz članka 19. stavka 2. Ustava kojim se zajamčuje sudska kontrola zakonitosti pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovla-

sti. Stoga je temeljni cilj ZUS-a, koji proizlazi iz članka 2. stavka 1., ‘osigurati sudsku zaštitu prava i pravnih interesa fizičkih i pravnih osoba i drugih stranaka povrijeđenih pojedinačnim odlukama ili postupanjem javnopravnih tijela’.

7.1. Tom je cilju podređeno cjelokupno uređenje upravnog spora – od legitimacije za pokretanje spora, položaja tužitelja i zainteresiranih osoba, tijeka postupka (osobito odvijanje usmene rasprave), utvrđenja činjeničnog stanja te mogućnosti da sami upravni sudovi odlučuju o pravima, obvezama ili interesima građana (spor pune jurisdikcije) pa sve do izvršenja sudskih odluka.

7.2. Danas je u Republici Hrvatskoj upravni spor uređen kao spor pune jurisdikcije, za razliku od stanja kakvo je bilo za vrijeme važenja Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine, broj 53/91., 9/92. i 77/92.) kada je Upravni sud Republike Hrvatske bio ovlašten samo za kontrolu zakonitosti upravnih akata, te je, u pravilu, sudio na temelju činjeničnog stanja utvrđenog u upravnom postupku. Sada je osiguranje objektivnog prava u drugom planu. Objektivno se pravo, u pravilu, štiti kroz odlučivanje o subjektivnim pravima tužitelja. Štiteći subjektivna prava tužitelja povrijeđena pojedinačnim odlukama i postupanjima javnopravnih tijela, štiti se objektivni pravni poredak. Samo malobrojnim normama ZUS-a (primjerice, ocjena zakonitosti općih akata) primarni je cilj zaštita objektivnog, a ne subjektivnog prava.

7.3. Stoga je ZUS (kao i posebni zakoni kojima se opće uređenje upravnog spora određeno tim propisom može prilagoditi posebnim upravnim oblastima) izraz državne politike prema načinu provedbe ustavnog jamstva iz članka 19. stavka 2. Ustava. ZUS i drugi posebni zakoni u tom su smislu pravni (normativni) izraz te politike. O njoj su nadležni odlučivati Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske, svaki u okviru svoje nadležnosti, a ne Ustavni sud. Drugim riječima, zakonodavac u okvirima Ustava samostalno i slobodno

7 Str. 3. i 4. Odluke

8 Str. 5. Odluke

odabire i uređuje normativni okvir ili zakonodavni model upravnog sudovanja radi zaštite individualnih prava od pretjeranog posizanja javnopravnih tijela (prema članku 2. stavku 2. ZUS-a to su 'tijelo državne uprave i drugo državno tijelo, tijelo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravna osoba koja ima javnu ovlast i pravna osoba koja obavlja javnu službu (pružatelj javnih usluga)' ovisno o ciljevima koji se upravnosudskom politikom žele postići.

7.4. Sloboda izbora normativnog okvira ili zakonodavnog modela upravnosudskog postupanja pretpostavlja i zakonodavčevu ovlast da na odgovarajući način uređuje organizaciju i nadležnost upravnih sudova i Visokog upravnog suda te položaj stranaka u postupku, uključujući i njihov međusobni odnos te način snošenja troškova koje stranke mogu imati u zaštiti svojih prava i pravnih interesa u postupcima pred upravnim sudovima. Odbir je po sili Ustava u isključivoj nadležnosti zakonodavca. Isključiva je ovlast zakonodavca da pojedine institute upravnog sudovanja prihvati, zadrži ili ukloni iz prihvaćenog modela upravnosudskog postupka odnosno promijeni sam model. S ustavnopravnog je aspekta jedina obveza zakonodavca da pri uređivanju pojedinih instituta tog postupka uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. Drugim riječima, njihovo uređenje uvijek mora biti takvo da osigurava ostvarenje legitimnih ciljeva upravnosudskog postupka, pravnu sigurnost objektivnog pravnog poretka, određenost, pristupačnost, predvidljivost i pravnu izvjesnost normi, te procesnu ravnopravnost položaja stranaka u upravnosudskim postupcima u Republici Hrvatskoj u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz vladavine prava, najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske koja je temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava). Ustavna je zadaća Ustavnog suda osigurati da ti zahtjevi budu poštovani.

8. U odnosu na pitanje troškova upravnog spora koje iziskuje primjena ZUS-a, Ustavni sud podsjeća da način zakonskog uređenja naknade troškova postupka predstavlja jednu

od komponenti prava na pristup pravosuđu, koje je imanentno pravu na pravično suđenje iz članka 29. stavka 1. Ustava, odnosno iz članka 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 18/97., 6/99. – pročišćeni tekst, 8/99. – ispravak, 14/02. i 1/06., u daljnjem tekstu: Konvencija), koji u mjerodavnim dijelovima glase:

Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama ...

(...)

Članak 6.

Pravo na pošteno suđenje

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. ...

(...)

9. Troškovi upravnog spora u kojem se provodi usmena rasprava sastoje se od troškova svjedoka, vještaka, tumača i drugih osoba koje bi bile nužne za pravilno utvrđenje činjeničnog stanja u dokaznom postupku, kao i od troškova zastupanja stranaka po odvjetniku odnosno po državnom odvjetniku.

Upravni spor u pravilu pokreće pojedinac protiv akta ili mjere koju poduzima država. U takvom postupku mora mu se omogućiti korištenje svim dokaznim sredstvima, koja, sama po sebi, iziskuju posebne troškove.

Nadalje, upravni postupci (posebno kada se radi o postupcima u kojima sudjeluju dvije ili više stranaka sa suprotstavljenim, ponajčešće imovinskim interesima) kao i upravni sporovi u kojima se vrši kontrola zakonitosti takvih postupaka najčešće zahtijevaju od stranaka angažiranje pravne pomoći koju pružaju odvjetnici.

10. Promatrajući način organizacije upravnog

spora u dva stupnja, nameće se ocjena da takav postupak ne može biti pravičan ukoliko se ne osigura da stranka koja spor izgubi protivnoj stranci plati troškove postupka, koji su, u biti, izazvani nezakonitim aktom ili postupanjem države ili javnopravnih tijela.

U obrazloženju uz Konačni prijedlog ZID-a ZUS-a/12, Vlada Republike Hrvatske je kao razlog izmjene članka 79. ZUS-a navela da se time u velikoj mjeri sudovi čine dostupnima građanima, pa se time smanjuju troškovi. U svom očitovanju na navode prijedloga, Vlada Republike Hrvatske je navela da u najvećem broju slučajeva stranke ne uspijevaju u upravnim sporovima pred upravnim sudovima (točke 5. i 6. obrazloženja odluke i rješenja).

Ustavni sud, polazeći do navedenoga, ocjenjuje da se ne može utvrditi koji bi to bio legitimni cilj koji bi opravdao takvu zakonsku izmjenu, odnosno nisu dani objektivni i ustavnopravno opravdani razlozi za takvu izmjenu zakonskog uređenja.

Stoga Ustavni sud ocjenjuje da izmjena prvotnog članka 79. ZUS-a nije imala legitiman cilj, te je bila usmjerena na zaštitu financijskih interesa države (budući da upravo ona mora naknaditi trošak postupka u situaciji kada izgubi spor).

11. Zbog navedenog, ocjena je Ustavnog suda da se zakonodavac nije razborito kretao unutar slobodne procjene gospodarskih i drugih prilika u državi u smislu članka 2. stavka 4. Ustava kada je člankom 17. ZID-a ZUS-a/12 izmijenio odredbe o troškovima postupka na način da ih svaka stranka snosi sama. Naime upravni spor predstavlja kontrolni mehanizam postupanja države i javnopravnih tijela, koja u velikom broju slučajeva, mogu bitno ograničiti ili ukinuti ustavna prava građana (npr. postupci izvlaštenja, gospodarske i građevinske inspekcije, porezni nadzor i sl.).

Stoga se upravni spor po učincima koje može imati na ostvarenje i zaštitu prava i pravnih interesa građana može izjednačiti i uspoređivati s parničnim ili kaznenim postupkom i njegovi troškovi mogu predstavljati vrlo velik teret za tužitelja kojem su nezakonitim radom uprave

prouzročene povrede njegovih subjektivnih prava.

Ustavni sud utvrđuje da pravo na pristup sudu nije apsolutno. Ono je podvrgnuto ograničenjima, budući da po samoj svojoj naravi zahtijeva regulaciju države, koja u tom pitanju ima izvjesnu slobodu procjene. Ta ograničenja, međutim, ne smiju umanjiti pristup sudu na takav način ili do takve mjere da time bude narušena sama bit 'prava na sud'.

U konkretnom slučaju ograničenje koje je nametnuto izmjenom zakonskog uređenja učinjeno je bez objektivnih, legitimnih i ustavnopravno opravdanih razloga.

12. Iz navedenih je razloga Ustavni sud ukinuo članak 79. ZUS-a, na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona (točka I. izreke odluke).⁹

1.1.1.3. Odgoda prestanka važenja ukinutog članka 79.

Prema članku 55. stavku 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine 99/99., 29/02. i 49/02.), ukinuti zakon i drugi propis, odnosno njihove ukinute odredbe, prestaju važiti danom objave odluke Ustavnog suda u Narodnim novinama, ako Ustavni sud ne odredi drugi rok.

Međutim, u konkretnom slučaju, Ustavni sud iskoristio je mogućnost određivanja drugog roka za prestanak važenja ukinutog članka zakona te je, kao što je prethodno navedeno, odredio da članak 79. Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine 20/10., 143/12. i 152/14.) prestaje važiti 31. ožujka 2017. Za isto je dao sljedeće obrazloženje:

“12.1. Cijeneći činjenicu da se člankom 79. ZUS-a, na način kako je on sada normiran, bitno vrijeđa pravo na pravično suđenje, Ustavni sud je na temelju ovlaštenja iz članka 55. Ustavnog zakona odgodio prestanak važenja ukinutog članka 79. ZUS-a do isteka roka određenog točkom II. izreke ove odluke, kako bi Hrvatskom saboru ostavio dovoljno vremena za usklađivanje ukinutog članka ZUS-a s Ustavom.”¹⁰

⁹ Str. 5.-8. Odluke

¹⁰ Str. 8. Odluke

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Broj:	U-I-2753/2012	U-I-4710/2013
	U-I-3341/2012	U-I-4746/2013
	U-I-567/2013	U-I-928/2014
	U-I-732/2013	U-I-1395/2014
	U-I-2592/2013	U-I-1899/2014
	U-I-2649/2013	U-I-3230/2014
		U-I-4164/2013

Zagreb, 27. rujna 2016.

Ustavni sud Republike Hrvatske, u sastavu Miroslav Šeparović, predsjednik te suci Andrej Abramović, Mato Arlović, Snježana Bagić, Branko Brkić, Mario Jelušić, Lovorka Kušan, Rajko Mlinarić, Antun Palarić i Miroslav Šumanović, odlučujući o zahtjevu za ocjenu suglasnosti s Ustavom i prijedlozima za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.), na sjednici održanoj 27. rujna 2016. donio je

ODLUKU

(...)

II. Članak 79. Zakona o upravnim sporovima ("Narodne novine" broj 20/10., 143/12. i 152/14.) prestaje važiti 31. ožujka 2017.

(...)

II. OBRAZLOŽENJE U ODNOSU NA ODLUKU

Članak 79. ZUS-a

3. Članak 79. ZUS-a glasi:

“Članak 79.

U upravnim sporovima svaka stranka podmiruje svoje troškove.”

3.1. Prije izmjene koja je učinjena člankom 17. ZID-a ZUS-a/12, članak 79. Zakona o upravnim sporovima ("Narodne novine" broj 20/10.) glasilo je:

“Članak 79.

(1) Troškove spora čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu spora. Troškovi spora obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba koje imaju pravo na zakonom propisanu naknadu.

- (2) Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzročila svojim radnjama, osim ako zakonom nije drukčije propisano. Troškovi proizašli iz poduzimanja radnji po službenoj dužnosti suda predujmaju se iz sredstava suda.
- (3) Stranka koja izgubi spor u cijelosti snosi sve troškove spora, ako zakonom nije drukčije propisano. Ako stranka djelomično uspije u sporu, sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka snosi svoje troškove ili da se troškovi raspodijele razmjerno uspjehu u sporu.
- (4) Stranka koja je povukla tužbu, žalbu ili drugi prijedlog koji je prouzročio troškove drugim strankama snosi troškove i tim strankama.
- (5) Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja spora.”

A. Prigovori predlagatelja

4. Članak 79. ZUS-a osporavaju Udruga pravnika u gospodarstvu, odvjetnici Mislav Matijević, Goran Marčan, mr. sc. Željko Čapin i Hrvoje Kovač te Vicko Aras zbog suprotnosti te norme s člankom 29. stavkom 1. Ustava. Svi predlagatelji smatraju da se izmijenjenom odredbom o troškovima upravnog spora bitno otežava i onemogućava ostvarivanje pravne zaštite protiv upravnih akata. Smatraju da će samo bogatiji građani moći sudjelovati u upravnom sporu. Ostale prigovore iskazuje odvjetnik Goran Marčan, koji navodi:

“Budući da u upravnim sporovima kao tuženo tijelo uvijek nastupa tijelo države ovakvom odredbom se već u početku državi daje privilegiran položaj i otežava fizičkoj osobi državljaninu Republike Hrvatske pristup Upravnom sudu. Takva odredba nadalje diskriminira sve stranke u postupku koje nisu javnopravna tijela. Odredbe primjerice parničnog (čl. 154. ZPP-a), kaznenog (čl. 145., 149. i 150. ZKP-a) i upravnog (čl. 161. ZOUP-a) postupka ne prave tu razliku.

U upravnim sporovima kao tuženo tijelo uvijek nastupa država. Ona su ta zbog čijih rješenja je stranka nezadovoljna i mora tužbom pokrenuti upravni spor. Ako se stranci koja uspije u tom sporu sada ne dosude troškovi tog postupka onda to znači da se jedan nezakonit rad državnih tijela štiti na štetu stranke. Ona da bi pokrenula takav postupak mora angažirati odvjetnika kao profesionalca kojeg onda i mora platiti. Kad uspije u tome ona te troškove neće moći naplatiti od državnih tijela koja su donijela pogrešnu odluku i time uzrokovala potrebu vođenja takvog postupka jer zakonska odredba štiti tijela od naknade tih troškova.

Time država dolazi u privilegiran položaj u kojem se ne razvija njezina odgovornost. Suprotno tome, država nikakve sankcije za svoj loš i nezakonit rad ne snosi. Ako je odluka bila nezakonita stranka će nakon niz godina sudovanja i velikih troškova ishoditi drugačiju odluku. Pri tome joj neće biti nadoknađeni troškovi takvog postupanja. Država će pak sa svoje strane biti pošteđena toga čime šalje poruku da rad njezinih tijela može biti bilo kakav i da za to neće snositi nikakve materijalne troškove. Sve to dovodi do neravnopravnosti subjekata koji sudjeluju u ovim postupcima.

Načelo koje dominira u hrvatskom pravosuđu je svakako načelo da troškove postupka stranke snose sukladno uspjehu u sporu. Troškove snosi ona stranka koja u postupku izgubi jer se polazi od toga da je ona uzrokovala potrebu vođenja takvog postupka. Dakle da je njezino ponašanje bilo zakonito ne bi se vodio nikakav postupak pa nikakvi troškovi time ne bi bili uzrokovani.

Sada kada je stranka u postupku država i njezina tijela ovo načelo se gubi pa se država oslobađa plaćanja tih troškova iako su njezina tijela ta koja su svojim lošim i nezakonitim radom uzrokovala potrebu pokretanja i vođenja upravnog spora.

Za takvo što nema nikakvog pravnog, običajnog ili bilo kakvog drugog razloga. (...)

Predlagatelj smatra da bi država čiji su državljani njezina temeljna srž i koja je tu prije svega radi njih trebala slijediti isti sudbinu i

isti položaj kao i oni sami. Sve stranke nekog postupka moraju imati isti tretman. Državu u tim postupcima zastupaju državna odvjetništva koja se financiraju porezima koje uplaćuju njezini državljani. Ako sada država nema obvezu da nadoknadi troškove postupka zbog lošeg rada njezinih tijela onda je ona dva puta na dobitku.

(...)

Ovo onda uzrokuje izrazitu i ničime primjerenju nejednakost u postupku. Ovime se krši odredba članka 14. Ustava Republike Hrvatske. Sporna odredba zakona ide i protiv samog cilja Zakona budući da se zaštita od nezakonitih postupanja javnopravnih tijela ne može postići kada ta tijela neće snositi nikakve sankcije zbog svojeg lošeg rada.

(...)

Zakonodavac se u ovim postupcima odmiče od ostalih propisa i pravne prakse kako bi se podilazilo javnopravnim tijelima. Time se grubo narušava i temeljno ustavno pravo na jednakost svih pred sudovima i drugim državnim tijelima te načelo vladavine prava (čl. 3. i čl. 26. Ustava Republike Hrvatske). Ako u jednom postupku državna tijela nisu dužna snositi troškove ukoliko izgube spor dok u svim ostalim postupcima jesu, jasno je da postoji nejednakost u postupanju. Stranka nema mogućnost da vodi jedan takav postupak bez troškova potrebnih za njegovo vođenje. Ona mora platiti svog zastupnika. Jasno je da je time njoj znatno otežan i pristup sudu, ali i ostvarenje njezinih prava koja joj zakonom pripadaju.”

Odvjetnik Mislav Matijević u svom prijedlogu za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 17. ZID-a ZUS-a/12 predlaže iz sličnih razloga i ukidanje članka 18. stavka 1. ZID-a ZUS-a/12.

B. Očitovanje Vlade Republike Hrvatske

5. U očitovanju Vlade Republike Hrvatske u odnosu na osporavanje izmijenjenog članka 79. ZUS-a navodi se sljedeće:

“S obzirom na prirodu upravnog spora ... da se radi o sporu u kojem predmet nije zaštita prava i pravnih interesa tuženika, odnosno javnopravnog tijela, koje primjenjujući javne ovlasti, ne ostvaruje svoja prava, ni pravne interese, već povjerenu im javnu funkciju, bilo je potrebno propisati da svaka stranka snosi svoje troškove upravnog spora, odnosno zadržati rješenje kakvo je sadržavao ranije važeći Zakon o upravnim sporovima (Narodne novine, br. 53/91, 9/92 i 77/92) u članku 61.

U prilog ovom opredjeljenju govori i činjenica da je propisan krug osoba koje u upravnom sporu poduzimaju radnje i zastupaju tuženo javnopravno tijelo ... zbog čega ono ne može iskazati ni ostvariti troškove zastupanja, čime se dovodi u neravnopravan položaj u odnosu na tužitelja, u svakom slučaju u kojem tužitelj ne bi postigao uspjeh u upravnom sporu. Pritom, treba imati u vidu i okolnost da u najvećem broju slučajeva tužitelji ne postižu uspjeh u upravnim sporovima. Jednako tako, žalbe izjavljuju i upravni spor pokreću i zainteresirane osobe, koje činjenice se imalo u vidu prilikom propisivanja ovakvoga zakonskoga rješenja.”

6. Obrazlažući izmjene članka 79. ZUS-a, Vlada Republike Hrvatske je u Konačnom prijedlogu ZID-a ZUS-a/12 navela:

“U dosadašnjoj primjeni Zakona o upravnim sporovima ukazala se potreba preispitivanja odredbe o troškovima postupka.

Uočeno je da je ova odredba nekritički projicirana u ovaj Zakona po uzoru na rješenja iz Zakona o parničnom postupku, a čija se rješenja (što pokazuje iskustvo) ne mogu u cijelosti primjenjivati u institutima upravnog spora.

Stoga se, predloženom izmjenom propisuje da svaka stranka podmiruje svoje troškove.

Naime, odredbama o mjesnoj nadležnosti nastojalo se upravno sudovanje maksimalno približiti građanima i drugim strankama tako da je za rješavanje u upravnom sporu mjesno nadležan upravni sud na području kojeg tužitelj ima prebivalište ili sjedište, čime su se u velikoj mjeri sudovi učinili dostupni građanima, smanjili putni i drugi troškovi te vrijeme

potrebno strankama pri dolasku na sud radi održavanja rasprava.

Slijedom predložene izmjene članka 79. Zakona o upravnim sporovima i drugačijeg reguliranja instituta troškova upravnog spora izvršene su odgovarajuće intervencije u člancima 46. i 61. Zakona o upravnim sporovima.”

C. Ocjena Ustavnog suda

7. Zakon o upravnim sporovima jedan je od najvažnijih pravnih akata u demokratskom društvu utemeljenom na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava. Država kroz zakone o upravnom sudovanju osigurava odgovarajući pravni okvir za provedbu ustavnog jamstva iz članka 19. stavka 2. Ustava kojim se zajamčuje sudska kontrola zakonitosti pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti. Stoga je temeljni cilj ZUS-a, koji proizlazi iz članka 2. stavka 1., “osigurati sudsku zaštitu prava i pravnih interesa fizičkih i pravnih osoba i drugih stranaka povrijeđenih pojedinačnim odlukama ili postupanjem javnopravnih tijela”.

7.1. Tom je cilju podređeno cjelokupno uređenje upravnog spora - od legitimacije za pokretanje spora, položaja tužitelja i zainteresiranih osoba, tijeka postupka (osobito odvijanje usmene rasprave), utvrđenja činjeničnog stanja te mogućnosti da sami upravni sudovi odlučuju o pravima, obvezama ili interesima građana (spor pune jurisdikcije) pa sve do izvršenja sudskih odluka.

7.2. Danas je u Republici Hrvatskoj upravni spor uređen kao spor pune jurisdikcije, za razliku od stanja kakvo je bilo za vrijeme važnja Zakona o upravnim sporovima (“Narodne novine” broj 53/91., 9/92. i 77/92.) kada je Upravni sud Republike Hrvatske bio ovlašten samo za kontrolu zakonitosti upravnih akata, te je, u pravilu, sudio na temelju činjeničnog stanja utvrđenog u upravnom postupku. Sada je osiguranje objektivnog prava u drugom planu. Objektivno se pravo, u pravilu, štiti kroz odlučivanje o subjektivnim pravima tužitelja. Štiteći subjektivna prava tužitelja povrijeđe-

na pojedinačnim odlukama i postupanjima javnopravnih tijela, štiti se objektivni pravni poredak. Samo malobrojnim normama ZUS-a (primjerice ocjena zakonitosti općih akata) primarni je cilj zaštita objektivnog, a ne subjektivnog prava.

7.3. Stoga je ZUS (kao i posebni zakoni kojima se opće uređenje upravnog spora određeno tim propisom može prilagoditi posebnim upravnim oblastima) izraz državne politike prema načinu provedbe ustavnog jamstva iz članka 19. stavka 2. Ustava. ZUS i drugi posebni zakoni u tom su smislu pravni (normativni) izraz te politike. O njoj su nadležni odlučivati Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske, svaki u okviru svoje nadležnosti, a ne Ustavni sud. Drugim riječima, zakonodavac u okvirima Ustava samostalno i slobodno odabire i uređuje normativni okvir ili zakonodavni model upravnog sudovanja radi zaštite individualnih prava od pretjeranog posizanja javnopravnih tijela (prema članku 2. stavku 2. ZUS-a to su “tijelo državne uprave i drugo državno tijelo, tijelo jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravna osoba koja ima javnu ovlast i pravna osoba koja obavlja javnu službu (pružatelj javnih usluga)” ovisno o ciljevima koji se upravnosudskom politikom žele postići.

7.4. Sloboda izbora normativnog okvira ili zakonodavnog modela upravnosudskog postupanja pretpostavlja i zakonodavčevu ovlast da na odgovarajući način uređuje organizaciju i nadležnost upravnih sudova i Visokog upravnog suda te položaj stranaka u postupku, uključujući i njihov međusobni odnos te način snošenja troškova koje stranke mogu imati u zaštiti svojih prava i pravnih interesa u postupcima pred upravnim sudovima. Odbir je po sili Ustava u isključivoj nadležnosti zakonodavca. Isključiva je ovlast zakonodavca da pojedine institute upravnog sudovanja prihvati, zadrži ili ukloni iz prihvaćenog modela upravnosudskog postupka odnosno promijeni sam model. S ustavnopravnog je aspekta jedina obveza zakonodavca da pri uređivanju po-

jedinih instituta tog postupka uvažava zahtjeve koje pred njega postavlja Ustav, a osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrednote. Drugim riječima, njihovo uređenje uvijek mora biti takvo da osigurava ostvarenje legitimnih ciljeva upravnosudskog postupka, pravnu sigurnost objektivnog pravnog poretka, određenost, pristupačnost, predvidljivost i pravnu izvjesnost normi, te procesnu ravnopravnost položaja stranaka u upravnosudskim postupcima u Republici Hrvatskoj u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz vladavine prava, najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske koja je temelj za tumačenje Ustava (članak 3. Ustava). Ustavna je zadaća Ustavnog suda osigurati da ti zahtjevi budu poštovani.

8. U odnosu na pitanje troškova upravnog spora koje iziskuje primjena ZUS-a, Ustavni sud podsjeća da način zakonskog uređenja naknade troškova postupka predstavlja jednu od komponenti prava na pristup pravosuđu, koje je imanentno pravu na pravično suđenje iz članka 29. stavka 1. Ustava, odnosno iz članka 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02. i 1/06., u daljnjem tekstu: Konvencija), koji u mjerodavnim dijelovima glase:

"Članak 29.

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama ...

(...)"

"Članak 6.

Pravo na pošteno suđenje

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. ...

(...)"

9. Troškovi upravnog spora u kojem se provodi usmena rasprava sastoje se od troškova svjedoka, vještaka, tumača i drugih osoba koje bi bile nužne za pravilno utvrđenje činjeničnog stanja u dokaznom postupku, kao i od troškova zastupanja stranaka po odvjetniku odnosno po državnom odvjetniku.

Upravni spor u pravilu pokreće pojedinac protiv akta ili mjere koju poduzima država. U takvom postupku mora mu se omogućiti korištenje svim dokaznim sredstvima, koja, sama po sebi, iziskuju posebne troškove.

Nadalje, upravni postupci (posebno kada se radi o postupcima u kojima sudjeluju dvije ili više stranaka sa suprotstavljenim, ponajčešće imovinskim interesima) kao i upravni sporovi u kojima se vrši kontrola zakonitosti takvih postupaka najčešće zahtijevaju od stranaka posebne troškove vezane uz pravnu pomoć, koja uključuje i pravnu pomoć koju pružaju odvjetnici.

Prema tome, upravni se spor po učincima koje može imati na ostvarenje i zaštitu prava i pravnih interesa građana može usporediti s parničnim ili kaznenim postupkom i njegovi troškovi mogu predstavljati velik teret za tužitelja u ostvarivanju prava na sudsku zaštitu njegovih subjektivnih prava prouzročenih nezakonitim radom uprave.

10. Stoga se čini da takav postupak ne može biti pravičan ukoliko se ne osigura da stranka koja spor izgubi protivnoj stranci plati troškove postupka, koji su, u biti, izazvani nezakonitim aktom ili postupanjem države ili javnopravnih tijela. Takvo ograničenje prava na pristup sudu bilo bi ustavnopravno prihvatljivo samo u slučaju da za takvo ograničenje postoje objektivni i racionalno opravdani razlozi. U obrazloženju uz Konačni prijedlog ZID-a ZUS-a/12, Vlada Republike Hrvatske je kao razlog izmjene članka 79. ZUS-a navela smanjenje troškova postupka do kojeg je trebalo doći zbog izmijenjenih odredaba o mjesnoj nadležnosti sudova. U svom očitovanju na navode prijedloga, Vlada Republike Hrvatske je kao razlog izmjena navela da u najvećem broju slučajeva stranke ne uspijevaju u upravnim

sporovima pred upravnim sudovima (točke 5. i 6. obrazloženja odluke i rješenja).

Ustavni sud, polazeći do navedenoga, ocjenjuje da se ne može utvrditi koji bi to bio legitimni cilj koji bi opravdao osporenu izmjenu zakonskog uređenja podmirivanja troškova postupka, prema kojima stranka koja uspije u postupku nema pravo tražiti naknadu troška postupka od protivne stranke. Tim više što za njezinu izmjenu nisu dani objektivni i ustavnopravno opravdani razlozi.

Proizlazi da je cilj izmjene članka 79. ZUS-a bio usmjeren na zaštitu financijskih interesa države (budući da upravo ona mora naknaditi trošak postupka u situaciji kada izgubi spor), on teško da se, uzimajući u obzir svrhu i narav upravnog spora, a osobito činjenicu da je danas u Republici Hrvatskoj upravni spor uređen kao spor pune jurisdikcije (vidi točku 7.2. obrazloženja ove odluke i rješenja), može smatrati legitimnim ciljem u javnom interesu.

10.1. Ustavni sud opetovano ističe da upravni

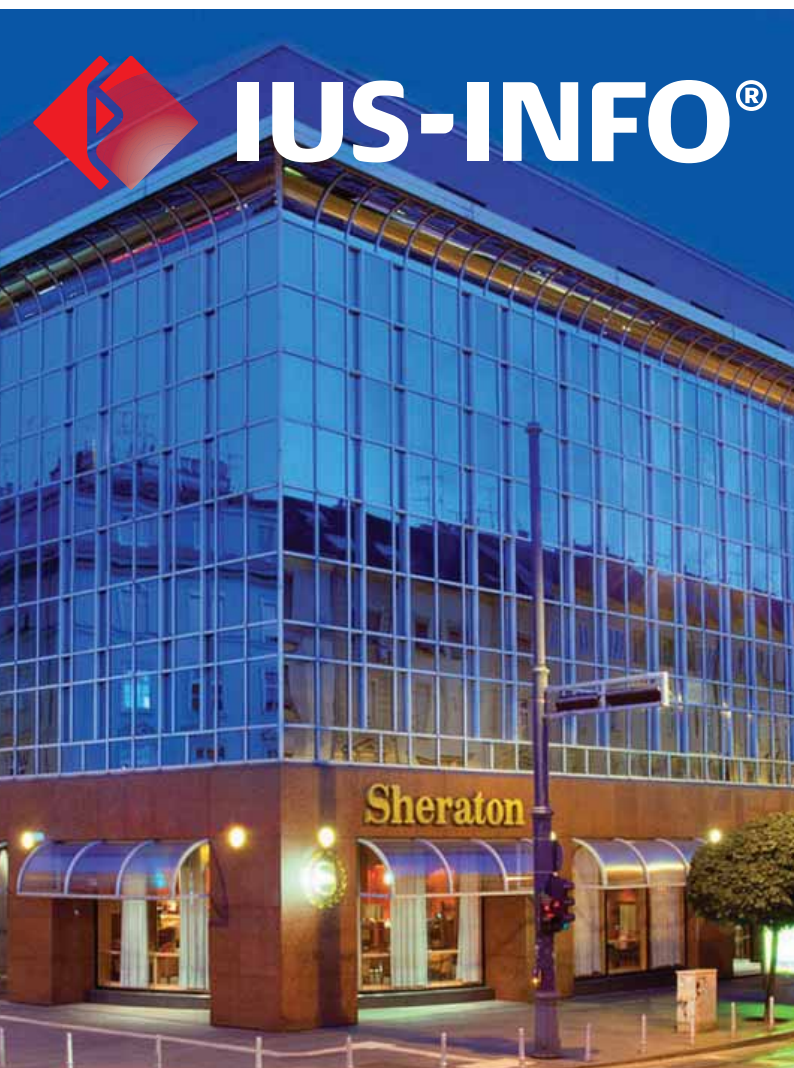
spor predstavlja kontrolni mehanizam postupanja države i javnopravnih tijela, koja u velikom broju slučajeva, mogu bitno ograničiti ili ukinuti ustavna prava građana (npr. postupci izvlaštenja, gospodarske i građevinske inspekcije, porezni nadzor i sl.).

11. Na temelju članka 55. stavka 1. Ustavnog zakona (točka I. izreke odluke), Ustavni sud je iz navedenih razloga ukinuo članak 79. ZUS-a.

11.1. Ustavni sud je na temelju ovlaštenja iz članka 55. Ustavnog zakona odgodio prestanak važenja ukinutog članka 79. ZUS-a do isteka roka određenog točkom II. izreke ove odluke, kako bi Hrvatskom saboru ostavio dovoljno vremena za usklađivanje ukinutog članka ZUS-a s Ustavom.

11.2. Odluka o objavi temelji se na članku 29. Ustavnog zakona.

(....)

Dani hrvatskog insolventijskog i ovršnog prava

Zagreb, 19. i 20. siječnja 2017.

Hotel Sheraton

Na danima hrvatskog insolventijskog i ovršnog prava, u trenutku kada se gospodarstvo Republike Hrvatske polako oporavlja, ali mnogi problemi u primjeni stečajnih i ovršnih propisa i dalje postoje i usporavaju normalno i učinkovito poslovanje, cijnenjeni pravni stručnjaci iz područja pravosuđa, uprave i gospodarstva predstaviti će aktualne teme vezane uz stečajni, predstečajni i ovršni postupak te dati praktične smjernice za postupanje uz primjere iz sudske prakse.

Prijavite se!

<http://savjetovanje.iusinfo.hr/>

IUS SOFTWARE d. o. o.

Tel. 01 5999 918

Fax. 01 5999 919

e-mail: savjetovanje@iusinfo.hr

Kolokacije u jeziku prava

Je li advocacy odvjetništvo?

Piše:

Ivana Bendow

prof.

U godini koja slijedi Jeremy Hutchinson navršit će 102 godine. Sin imućnih london-
skih intelektualaca (otac odvjetnik, majka ak-
tivna članica čuvenog *Bloomsbury seta*, grupe
pisaca, filozofa i umjetnika koji su obilježili
prvu polovinu 20. stoljeća), školovan u Ox-
fordu, doživotni plemić s titulom baruna (*life
peer, Baron Hutchinson of Lullington*), uvjere-
ni lijevičar i dugogodišnji član Laburističke
stranke (kasnije prešao socijaldemokratima),
bio je u svojoj 44 godine dugoj odvjetničkoj
karijeri protagonist na suđenjima koja su
poput seizmičke aktivnosti potresala engles-
ko društvo i prisiljavala ga na preispitivanje
društvenih vrijednosti.

Puritansko i klasno duboko podijeljeno en-
glesko društvo bilo je 1960. godine zgroženo D.
H. Lawrenceovim romanom "Ljubavnik Lady
Chatterley", koji u opisima ljubavnog odnosa
udate gospođe iz visokog društva i suprugo-
vog lovočuvara obiluje prostotama (*four-letter
words* – u engleskom se riječi koje označavaju
spolne organe i radnje sastoje od četiri slova) i
navodnim bestidnostima (*alleged obscenities*).
Usljedio je kazneni progon nakladnika Pen-
guin Books Ltd, u predmetu pod nazivom *R
v Penguin Books Ltd* (u Engleskoj se kazneni
progon vodi u ime kraljice, odnosno kralja,
stoga *R – Regina*, odnosno *Rex*). Pozvan da
sudjeluje u obrani nakladnika kao *junior
counsel*, Hutchinson je prepoznao društveni
značaj predmeta, prihvatio ponudu, odbio
sve druge poslove i sljedeća tri mjeseca pos-
vetio se pripremi obrane. Oslobođajuća pre-
suda kojom je postupak okončan označila je
razmeđu (vododjelnicu, *a watershed*) između
dvaju svijetova: represivne prošlosti i liberalne
budućnosti. Najavila je razdoblje spolne slo-
bode (*sexual freedom*) i slobode izražavanja u
književnosti (*freedom of literary expression*).
Pobjedi Hutchinsonovog tima svakako je pri-
donio pažljiv odabir svjedoka obrane, među

kojima je bilo i nekoliko katoličkih svećenika i
jedan anglikanski biskup.

Kada je 1963. godine vodio obranu u pred-
metu *R v Keeler*, Hutchinson je već imao tit-
ulu QC. *Queen's Counsel*, odnosno u vrijeme
vladavine kralja *King's Counsel, KC*, titula je
višeg ranga engleskih odvjetnika. Baristeri
tog ranga stječu pravo nositi svilenu togu,
stoga se svečani čin promocije naziva *taking
the silk*. Hutchinson je ishodio oslobađajuću
presudu za Christine Keeler optuženu za
lažno svjedočenje (*perjury*) i dogovor radi
sprječavanja dokazivanja (*conspiracy to per-
vert the course of justice*). Zbog skandala koji
je popratio suđenje, odnosno zbog toga što
je Donjem domu lagao o svojem odnosu s
dvadesetogodišnjom manekenkom, tadašnji
ministar obrane, John Profumo, bio je prisiljen
dati ostavku.

Hutchinson je dugo odbijao nakladnike koji
su ga molili da napiše memoare ili dopusti da
mu netko napiše biografiju. Razlog koji je prit-
om navodio govori mnogo o osobnosti tog is-
taknutog odvjetnika s upečatljivim socijalnim
pedigreom: on je privatna osoba, a biografija
bi, tako mu se čini, odražavala neskromnost
i u svakom slučaju zadirala u privatnost („*He
is a private man and a biography seemed im-
modest and, anyway, an intrusion.*“). Riječima
biografa, Hutchinson spada u onu kategoriju
ljudi čija je skromnost nerazmjerna njihovim
postignućima („*Jeremy is one of those people
whose modesty is disproportionate to their
achievements.*“). Na kraju je, prošle godine,
ipak pristao na biografiju. Knjiga koju je na-
pisao Thomas Grant hvalospjev je umijeću za-
govaranja – *a memoir on the art of advocacy*.
Ovo je prilika da se podsjetimo da engleska
riječ *advocacy* ne znači odvjetništvo u smislu
profesije (*the legal profession, the practice of
law, the Bar*), već svako zagovaranje (*advoca-
cy – the act of arguing in favour of something*,

O autorici:

Ivana Bendow,
profesorica engleskog
jezika, autorica je
dvaju rječnika u
nakladi Školske knjige.
Pisanje (novinarstvo
i esejistiku) studirala
je na University of
Massachusetts u
Sjedinjenim Američkim
Državama. Podučava
pravnički engleski jezik,
prevodi stručne tekstove
i sastavlja hrvatsko-
engleski pravni rječnik.

such as a cause, idea, or policy), pa se tako, na primjer, udruge za zaštitu potrošača nazivaju *consumer advocacy groups*. Odvjetnik nije samo zastupnik svoje stranke, on je njen zagovornik. Njegova je dužnost požrtvovno zagovarati interese svoje stranke – *to advocate zealously on behalf of his or her client*, uvijek pazeći da pritom ne naštetiti bespotrebno interesima trećih, ili protivnoj stranci – *to avoid unnecessarily harming third parties and adversaries in the process*. Različiti interesi o kojima odvjetnik mora voditi računa i različita ciljna publika kojoj se istovremeno izravno ili neizravno obraća (sudac, u nekim sustavi-

ma porota, tužitelj, vlastita stranka, protivna stranka, cijela javnost putem medija) razlozi su što se odvjetničko zagovaranje stranke često metaforički označava kao hod po žici – *advocacy is a balancing act*.

Uz nekoliko naglasaka iz biografije Jeremyja Hutchinsona i njegovog pogovora knjizi, svim odvjetnicima želim da svoj hod po žici i u godini koja predstoji izvode pažljivo, mudro, strasno, uz dužno uvažavanje svih sudionika u postupku. *May you continue to perform your balancing acts carefully, wisely, passionately, with due respect for all participants in the proceedings.*

tehnika uvjeravanja the technique of persuasion

pomno pripremljena i uvjerljivo iznesena obrana a meticulously prepared and persuasively delivered defence argument

uvjerljivo iznesen argument a persuasively delivered argument, a cogently presented case

strastvena predanost interesima stranke a passionate devotion to the interests of one's client

posjedovati vještinu zagovaranja to possess advocacy skills

znati stvoriti atmosferu u sudnici to have the ability to create an atmosphere in court

biti tih, pristojan i uglađen to be quiet, well-mannered and polite

najtraženiji odvjetnik u kaznenim predmetima the most sought-after criminal defence counsel

među najvećim odvjetnicima u svojoj generaciji among the greatest advocates of his generation

najsajjniji današnjice the most brilliant criminal counsel of our day

gorljivi zagovornik reforme zatvora a zealous advocate of prison reform

prednost odvjetništva je u tome što si „sam svoj gazda“ the joy of being at the Bar is you are self-employed

jedan od nedostataka odvjetništva je to što si stalno izložen, kao na pozornici one of the drawbacks of life at the Bar is that one is constantly on show

pa ipak, odvjetništvo se ne sastoji samo od parničenja i sporenja yet life at the Bar is not all about contention and disputation

prolaznost je odlika odvjetničkog posla the barrister's work is an ephemeral business

značajni predmeti često brzo padnu u zaborav great causes are often soon forgotten

priprema je ono na čemu predmeti često padaju ili se dobivaju it is preparation that so often wins or loses cases

shvatio sam mudrost stare izreke I came to see the wisdom of the old adage

pitaj samo ona pitanja na koja znaš odgovor only ask the questions to which you know the answer

a kad dobiješ pogrešan odgovor, pravi se kao da si upravo njega očekivao and when you get the wrong reply, look as though it was precisely the one you expected

kako predmeti postaju sve složeniji i zahtjevniji as the cases become more complex and challenging

tko želi biti odvjetnik, taj mora pratiti razvoj prava i biti potpuno u toku if one is to be a lawyer one has to be entirely up to date with the law

Zarez u jeziku prava (3)

Piše:

.....
doc. dr. sc.
Marko Alerić

U prošla smo dva članka pisali o upotrebi zarezu u hrvatskom jeziku. Ustvrdili smo da nije svejedno jesmo li u rečenici ili nismo napisali zarez, kao i na kojem smo mjestu zarez napisali. Pogrešna upotreba zarezu ne samo da pokazuje nepoznavanje ili nepoštovanje pravopisnih pravila nego i može utjecati na promjenu značenja rečenice, a zatim, izravno ili neizravno, i na promjenu značenja cijelog testa.

U ovom će članku biti sustavno ponovljena pravila o tome kada je zarez pravilno, a kada nepravilno upotrijebiti.

Zarez se piše:

1. kod nizanja

- a) riječi (Čitao je **mišljenja, pravilnike, statute i zakone.**), rečeničnih dijelova, nezavisnih i zavisnih rečenica (Tužbom se pobija besplatno raspolaganje: **odricanje od nasljedstva, oprost duga, beskamatni zajam, preuzimanje duga...**; Volio je govoriti, **osjećao se posve ispunjenim**; Protiv Odluke o odbijanju, **ukidanju ili poništenju vize** podnositelj se ima pravo žaliti putem nadležnog veleposlanstva ili konzulata Republike Hrvatske; Prigovor odgađa plaćanje kazne, **pokreće se redovni prekršajni postupak.**)
- b) između više pridjeva koji se odnose na imensku riječ (Bio je **poznati, cijenjeni i priznati sudac**; Ustav je **temeljni, najvažniji** pravni akt kojim se uspostavlja politički i pravni poredak u zemlji.)
- c) između datuma i oznake mjesta u nominativu (Zagreb, 25. **prosinca 2016.**; Split, 1. **siječnja 2017.**)
- d) između nekoliko priložnih oznaka iste vrste (Rasprava će se održati **u petak, 20. prosinca 2016. godine** u 11 sati.)
- e) između pozdravne riječi i potpisa kad su u istom retku (**Srdačno Vas pozdravljam, Petar Perić; Srdačno i s poštovanjem, Ivan Ivić**)

2. kod naknadnog dodavanja i umetanja

- a) riječi, skupova riječi i rečenica (Pravni su tekstovi, **kako se čini**, podložni različitim tumačenjima; Na prava i obveze ugovornih stranaka, **koja nisu uređena ovim ugovorom**, primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima koje se odnose na ugovor o djelu; Za sporove koji mogu nastati u vezi s primjenom ovog Ugovora, **a koje ugovorne stranke neće moći riješiti sporazumno**, nadležan je sud u Zagrebu; U nekim je slučajevima, **naime**, zakonodavcu nemoguće ili teško predvidjeti što sve neki pojam može ili treba uključivati; U Hrvatskoj, **međutim**, to dosad nije bio slučaj; Nerijetko se događa da dužnik, **čija je obveza prema vjerovniku dospjela**, želi osujetiti njegovo namirenje...; Pripadalo mu je samo pravo uspostave položaja koji je prethodio darovanju tako da je, **s tim u vezi**, pravo pobijanja...; Štoviše, vjerovnik može podnijeti tužbu radi pobijanja...; Sudovi su prigovore tuženika, **budući da su preuzeli dugove**, ocijenili kao neosnovane; Ta kršenja, **koja se razlikuju ovisno o kulturi, zemlji i povijesnom razdoblju**, uključivala su ubojstva i pogubljenja; **Doduše**, svaki je građanin mogao izvršiti moralni izbor između života u laži i života u istini.)
- b) rečenica s glagolskim pridjevom ili prilogom koji je na početku rečenice ili je umetnut (**Ukazujući** Vam na to da će sudski postupak i troškovi koji proizlaze na temelju vođenja spora zasigurno uzrokovati nepotrebne i uvećane troškove, želimo Vas potaknuti na to da spor riješite nagodbom; **Zajamčivši** da za vrijeme trajanja ovog ugovora neće povećavati već dogovorene cijene usluga, osigurali su potrebne uvjete za sklapanje ugovora; **Utvrđivši** da iz sadržaja nedvojbeno proizlazi da su ugovorne strane jasno izrazile svoju volju, zaključuje se...; **Podređujući** se sustavu, ljudi su postali potporniji njegova opstanka i sudionici u djelima koja je sustav počinio.)

O autoru

Doc. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao docent. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

3. kod isticanja

- a) ispred isticanja (Ugovor je bio napisan vrlo, vrlo jasno; U tekstu nije bilo nijedne, čak ni pravopisne pogreške.)
- b) ispred zaključnih veznika dakle, zato, stoga (Prekršajni je zakon vrlo jasan, dakle nema mogućnosti žalbe na donesenu presudu; Cijeli je postupak bio vrlo kratak, zato su svi bili vrlo zadovoljni; Žalba je bila odbijena zbog formalnih razloga, stoga ju je potrebno dopuniti i ponovno uputiti.)

4. kod suprotnosti

- a) ispred suprotnih veznika a, ali, nego, no, već (Ponekad je to slučajno, a ponekad je posljedica namjerne neodređenosti ili dvosmislenosti teksta; Tužba se mogla podnijeti u roku od godinu dana, a protekom toga roka...; Pretpostavlja se da on zna da se vjerovniku nanosi šteta, a radilo se o...; Izvršitelj se ugovoreno djelo obvezuje izvršiti u skladu s pravilima struke, ali i u skladu s primljenim uputama naručitelja; Upit nije upućen zbog nerazumijevanja sadržaja teksta, nego zato da bi se jasno odgovorilo na postavljena pitanja; Molbu smo poslali, no nije stigla na vrijeme; Nije dovoljno samo napisati molbu, već i proći zahtjevno testiranje; Tužitelj prema njemu nema novčano potraživanje, već zahtjev za priznavanje svog vlasničkog prava;)
- b) ispred isključivih veznika samo, samo što, jedino, jedino što, tek, tek što, osim što (Davatelj usluge obvezuje se nadoknaditi svu štetu, samo ne onu koja je nastala kao rezultat nepridržavanja odredbi ovog ugovora)

5. kod inverzije

- a) ako se zavisna rečenica nalazi ispred glavne (Ako tako ne postupi, sud će poziv ili odluku istaknuti na oglasnu ploču suda...; U slučaju da se u tome ne uspije, za rješavanje spora nadležan je Trgovački sud u Zagrebu; Bez obzira na to kada je nastala, vjerovnik čija je tražbina dospjela na isplatu može pobijati radnju svoga dužnika...)
- b) ako je apozicija, atribut i apozicijski skup iza imenice (Petar Perić, sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske, potpisao je...)

A zarez se ne piše:

1. između različitih priložnih oznaka: Odluka je donesena 20. prosinca 2016. u Splitu; Dogovorili smo da se nađemo sljedeći ponedjeljak u 18 sati.

2. kad se datum nalazi iza oznake mjesta u lokativu: U Zagrebu 20. prosinca 2016.; U Dubrovniku 20. prosinca 2016.

3. između rečenica i rečeničnih dijelova povezanih sastavnim i rastavnim veznicima i, pa, te, ni, niti, ili, bilo: Uz molbu je potrebno priložiti i odgovarajuću dokumentaciju; Molbu je potrebno poslati ili običnom ili elektroničkom poštom.

4. ispred komparativa s riječju nego ili no: Posao je bolje obaviti na vrijeme nego odugovlačiti; Važnije je da ste stigli no da ste stigli točno na vrijeme.

5. u rečenicama u kojima se nalazi veznik ne samo: Ne samo da su svi dokazi bili argumentirani nego i potvrđeni odgovarajućim dokumentima; On ne samo da je bio odgovoran nego i vrlo sustavan.

6. kad se iza pozdravnih riječi potpis nalazi u novom retku:

Srdačno i s poštovanjem

Ivan Ivić

Lijep pozdrav

Marko Marić

Zaključujemo temu o zarezu, važnom rečeničnom znaku čijom pravilnom upotrebom izbjegavamo pogreške koje nisu samo pravopisne nego mogu postati i sadržajne. Nadam se da su čitatelji bili pozitivno potaknuti na potrebu trajnog ovladavanja jezičnom djelatnošću pisanja, koja podrazumijeva i ovladavanje pravopisnim pravilima. Kako je svaka jezična djelatnost (slušanje, govorenje, čitanje, pisanje) vještina kojom se trajno ovladava, želio bih da u ovladavanju vještinom pisanja trajno napredujemo i da uspjeh u jezičnim djelatnostima kao posljedica ima uspjeh u svim područjima poslovnoga i privatnoga života.

Želim vam sretan Božić i svako dobro u novoj godini i velik broj razumljivo, pravilno i jasno izgovorenih i napisanih tekstova!!!

Dana 7. studenoga 2016. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

SEAD AJAZ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ELIZA BARTOLIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**MATTEO
CATTONARO**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**IVANA
ČESMADŽISKI**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVA FEJZAGIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem da u
ZAGREBU.

LUKA GULAN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVANA IVANČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TENA JURIŠIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**LANA
KOSTANJŠEK**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u SISKU.

**MARINA
MALENICA**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u VODICAMA.

SILVIA NAGLIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**MATEA
POLANOVIĆ
PAMUKOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZABOKU.

**VLADIMIR
RAĐENOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine,
sa sjedištem
ureda u
JASTREBARSKOM.

FILIP SIMIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

DAVOR SPREITZER
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u DARUVARU.

**IDA STANČIĆ-
ROKOTOV**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANDREA STRAŠEK
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

DINO ŽUVELA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
7. studenog
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš s novim
članovima*

Igor Borovina (1957. – 2016.)

Igor Borovina rođen je 19. veljače 1957. godine u Mostaru, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru diplomirao je 1979. godine. Kao odvjetnički vježbenik radio je u odvjetničkom uredu u Imotskom, a pravosudni je ispit položio 1984. godine.

Od 1984. godine pa sve do početka ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini radio je kao samostalni odvjetnik u Mostaru, a tijekom Domovinskog rata obnašao je dužnost vojnog suca Okružnog vojnog suda u Mostaru. Od 1993. godine radio je u Dubrovniku kao stručni pravni suradnik Hrvatskog fonda za privatizaciju Područna uprava Dubrovnik, te zatim kao viši pravni savjetnik u tadašnjoj Dubrovačkoj banci.

Igor Borovina upisan je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore 2006. godine i bio je član HOK-a sve do smrti.

Igor Borovina preminuo je 19. listopada 2016. godine.

Damir Galetović (1923. – 2016.)

Damir Galetović rođen je 18. studenoga 1923. godine na Sušaku. Nakon završene osnovne i srednje škole diplomirao je na Pravnom fakultetu 1961. godine. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 1964. godine, a brisan 30. lipnja 1991. godine.

Posljednji ispraćaj Damira Galetovića održan je 24. listopada 2016. godine na zagrebačkom groblju Mirogoj.

Miše Papić (1948. – 2016.)

Poštovana obitelji Papić, poštovani prijatelji pokojnog Miše, kolegice i kolege, kao predsjednik Odvjetničkog zbora Zadarske županije imam tešku i tužnu dužnost da kažem nekoliko riječi o životu i osobi odvjetnika Miše Papića.

Miše Papić rođen je 8. studenoga 1948. godine u Kolu, općina Duvno. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1975. godine, a pravosudni ispit položio je 1978. godine. U svom radnom vijeku radio je kao pripravnik u Pamučnoj industriji Duga Resa, zatim kao stručni suradnik pri Stručnoj službi općine Duga Resa, te od 1. veljače 1979. godine kao sudac i predsjednik Općinskog suda u Biogradu na Moru. U Hrvatsku odvjetničku komoru upisuje se 1. travnja 1990. godine sa sjedištem ureda u Biogradu na Moru, a zatim i u Zadru.

S dragim kolegom Mišom Papićem uvijek sam imao prijateljski odnos. On je bio jedan od onih na koje možete računati i koji su uvijek spremni pomoći. I nakon što je teško obolio, obavljao je odvjetnički poziv časno i činio je sve što je u njegovoj moći, da svoj poziv obavlja najbolje što je mogao.

Za vjernike smrt nije kraj, već početak života u Bogu. U toj vjeri i nadi danas ispraćamo dragoga kolegu Papića u život vječni i ne govorimo mu – Zbogom!, nego Doviđenja!

Dopustite mi da u ime Odvjetničkog zbora Zadarske županije, te u svoje osobno ime, izrazim iskrenu sućut obitelji kao i svoj rodbini i prijateljima koji tuguju zbog njegove prerane smrti.

Dragi kolega Papiću, neka ti je laka hrvatska zemlja! Počivao u miru Božjem!

(govor mr. sc. Ive Brkića, odvjetnika u Zadru i predsjednika Odvjetničkog zbora Zadarske županije, na posljednjem ispraćaju Miše Papića, 26. listopada 2016. godine u Zadru)

Zlatko Jarić (1956. – 2016.)

Poštovana obitelji Jarić, dragi prijatelji pokojnoga Zlatka, kolegice i kolege, kao bivši vježbenik svog mentora ili kako sam ga volio zvati – šefa, ali prije svega prijatelja, imam tešku i tužnu dužnost, ali ujedno i privilegiju, da u ime Odvjetničkog zbora Vukovarsko-srijemske županije kažem nekoliko riječi o životu i osobi odvjetnika Zlatka Jarića.

Zlatko Jarić bio je odvjetnik staroga kova, među nama vjerojatno najvećega znanja i iskustva iz područja kaznenog prava. Za sastav svojih podnesaka nije trebao ni šprancu ni računalo, on bi uzeo olovku i papir te na njega nevjerojatnom lakoćom pretočio svoje znanje, da bi kod kuće njegova kći Dajana svemu tome na

računalu dala suvremeni oblik.

Nesebično je dijelio svoje znanje i uvijek je bio spreman pomoći, kako kolegama tako i sucima te državnim odvjetnicima, oko rješavanja bilo kakvog pravnog problema. Na raspravama smo ga poznavali kao mirnog i staloženog, kao nekog komu je svaka riječ bila na mjestu.

U slobodno vrijeme najviše je volio čamcem ploviti našim Dunavom te pratiti svog sina Kristijana na brojnim teniskim turnirima.

Zlatko Jarić rođen je 6. siječnja 1956. godine u Vukovaru. Nakon završene osnovne i srednje škole u svome gradu, završava Pravni fakultet u Novom Sadu, te odmah dobiva posao u tadašnjem tužiteljstvu u Vukovaru kao najmlađi među tužiteljima.

Nakon mirne reintegracije zapošljava se u Općinskom državnom odvjetništvu u Vukovaru, a 1999. godine dodijeljena mu je Spomen-medalja Vukovar za osobni doprinos uspješnom dovršetku mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja u ustavno pravni poredak Republike Hrvatske. Nakon državno-odvjetničke karijere, Zlatko odlazi u odvjetnike, najprije u Vukovaru te zadnjih godinu dana kao odvjetnik u Osijeku.

U ime Odvjetničkog zbora Vukovarsko-srijemske županije, svih kolega iz pravosuđa, te u svoje osobno ime, izražavam iskrenu sućut Zlatkovoj obitelji i svoj ostaloj rodbini i prijateljima koji tuguju zbog njegove iznenadne smrti.

Dragi šefe, nedostajat će nam svima tvoj lagani hod prema sudu, neka ti je laka hrvatska zemlja!

Počivao u miru Božjem!

(govor Dinka Putnika, odvjetnika iz Vukovara, na ispraćaju Zlatka Jarića, 30. rujna 2016. godine u Vukovaru)

Stjepan Herceg (1938. – 2016.)

Ožalošćena obitelji, tužni zbore!

Ispraćamo na posljednji počinak Stipu Hercega, blagog i hrabrog čovjeka koji je svojim radom, svojom vjerom i ljubavlju prema svojoj obitelji, svojim bližnjima, svojem narodu i domovini, ispunio sav svoj život, obogatio živote svih svojih prijatelja i ostvario u svojem životu sve ono čemu je stremio.

Ja ispraćam učitelja i prijatelja. Kod Stipe sam se ujeseo 1982. zaposlio kao odvjetnički vježbenik, i tada sam upoznao sjajnog, energičnog, vedrog i duhovitog čovjeka koji se već u svojim četrdesetim godinama sasvim približio vrhuncima svojih životnih i profesionalnih postignuća. U vremenu koje je dolazilo, između nas je ni knulo prijateljstvo, koje je nadilazeći razliku u godinama, iskustvu i znanju, a možda upravo i zbog tih razlika, u proteklih 35 godina bivalo sve snažnije, čvrstih grana i dubokog korijenja.

Odvjetništvo je bilo poziv Stipinog života, ono ga je u potpunosti prožimalo. U tom pozivu on je našao slobodu i prostor za život i rad u skladu sa svojim uvjerenjima, načelima i svojim stremljenjima, a koja su njemu bila iznad svega drugoga, njegov osobni uvjet svakog djelovanja. Stipe je bio snažno posvećen svojoj vjeri, na njoj utemeljenoj ideji zakona, a isto tako posvećen ljubavi za svoju obitelj i svoj narod. Ta posvećenost određivala je i njegovo poimanje odvjetništva, u kojemu je uz pravničku, bila prisutna i duhovna dimenzija, a i empatija prema ljudima u nevolji, potrebitima. Oni koji su mu se obraćali za pomoć predavali su mu svoje povjerenje s osjećajem olakšanja, uvijek mu se vraćali i dolazili po pomoć i savjet, pa i kada za to nije trebalo pravničke stručnosti.

Oličenje sjajnog odvjetnika. Advocatus, zagovornik, u punom i izvornom značenju toga pojma. Izvrstan pravnik, blistavog uma, svoje je klijente zastupao gorljivo i ustrajno. Po tome su ga znali i pamte ga svi koji su bili dio hrvatskog pravosuđa i odvjetništva tijekom Stipina rada. Njegov angažman nije se u tome iscrpljivao. Stipini počeci i stradanje učvrstili su kod njega trajno nastojanje da domoljublje i odanost, koje je primio od svojih roditelja, promiče svugdje gdje to može.

S većim žarom od **žara** prema odvjetništvu, i s većom ljubavi od ljubavi prema domovini, Stipe je bio okrenut samo svojoj obitelji, supruzi Anici i djeci Berislavu i Mirti, i nije propuštao da tu ljubav pokaže.

Rođen 1938., u predvečerje rata, imao je samo šansu za nesretno djetinjstvo. Ali njegovo je bilo posebno teško baš u poratnim godinama; samo nevolje, strašna neimaština. Otac Viktor osuđen od poratne vlasti bio je u logoru, majka Neda s tri sina snalazila se kako je mogla, mlađi Stipin brat Berislav nije preživio neimaštinu i

tuberkulozu. Decenija nametnute selidbe, iz rodnog Daruvara u Gospić, pa u Pulu, i na kraju u Zagreb. Dječja su srca herojska, ona i u najtežim trenucima nađu veselje. Kada mi je pričao zgrade iz svog djetinjstva, vidio sam u tom dječaku Stipi onu vedrinu, ali i žilavost i odlučnost, koje ga u životu nisu napuštale. U Zagrebu je dovršavao svoje školovanje i upisao Pravni fakultet.

A onda je teror Stipu zbog sudjelovanja u studentskim demonstracijama na Božić 1962., osudio na dvogodišnju robiju i zatvorio u logor na otoku Sv. Grgur. To je odredilo daljnji smjer Stipinog života. Nakon strašne robe i pretrpljenih užasa, nije se predao očaju i samosažaljenju, kako se to znalo zbiti s njegovim supatnicima. To Stipi nije bilo svojstveno. Nastavio je studirati, i diplomirao je na Pravnom fakultetu u Zagrebu. Upoznao je ljubav svog života, Anicu Šuflaj, s njom zasnovao obitelj, u kojoj su rođeni Berislav i Mirta.

S takvom biografijom nije očekivao posao u državnim strukturama, a zbog svojeg iskustva i već do kraja formiranih uvjerenja i stremljenja, nije ga ni želio. Njegov izbor bilo je odvjetništvo. Odvjetništvu se učio radeći kao pripravnik u uredima odvjetničkih doajena Cimermana i Marakovića, pravnih erudita, kako mi ih je znao opisati, i 1968. otpočeo je sa svojom advokaturom. U svojoj bogatoj praksi, najviše i najbolje od sebe davao je braneći u kaznenim postupcima ljude koji su progonjeni zbog hrvatskog domoljublja, koje je režim uvijek kvalificirao kao nacionalizam, ljude koji su progonjeni zbog svojih političkih uvjerenja, progonjene svećenike. Svoju vjeru, svoj svjetonazor i domoljublje, svjedočio je u svakoj prigodi, javno, nenametljivo i ustrajno. Bio je druželjubiv i šarmantan, plijenio vedrinom, duhovnošću i duhovnošću profinjelog humora. Sipe je znao kakva je sudbina mlakih i bljutavih, i ravnao se po pouci iz Staroga zavjeta. Ostavljao je upečatljiv dojam na svakoga. Nikoga nije ostavio ravnodušnim, ta mogućnost nije postojala. Njegova vjera i demokratski ustroj, činili su ga tolerantnim, održavao je prijateljstvo s čestitim ljudima drugih vjera, drugih nacija, pomagao je svakome tko mu se obratio bez obzira na vjeru i naciju.

U ovih 35 godina kod njega nisam primijetio mržnju prema bilo komu. Ogorčenost prema onima koji su ga progonili nije tajio. Svoje bližnje time nije opterećivao. Prema svakome je postupao u skladu sa zakonima svoje vjere, ali drugi obraz nije okretao. I kod njegovih političkih neprijatelja bilo je onih koji su ga poštovali. Posebno ću pamtiti njegovu blagu narav, suosjećanje s tuđim nevoljama. Stipe je i sam kod drugih veoma cijenio tu osobinu. Jednom, na početku rata, povjerio mi je koliko ga je dirnulo to kako je predsjednik Tuđman teško primao vijesti o stradanjima hrvatskih žrtava.

Takav kakvim se izgradio, bio je Stipe potpuno spreman kada su počele demokratske promjene. Prepoznao je povijesnu priliku da se hrvatski narod izbori za slobodu i neovisnost. U počecima višestranačja među prvima se politički angažirao, nastupa kao demokršćanin. Želji i potrebi da sudjeluje i pridonese stvaranju hrvatske države podredio je sve. Predao mi je da nastavim njegove poslove, ostavio odvjetništvo i stupio u javnu dužnost. Nakon rada u Savjetu za zaštitu ustavnog poretka, preuzeo je dužnost savjetnika predsjednika Republike, bio izabran u Hrvatski sabor koji je donio Ustav i povijesne odluke o razdruživanju i neovisnosti, a na kraju preuzeo i dužnost Glavnog državnog odvjetnika. U tim vremenima nisam ga imao prilike dovoljno vidati, njegov angažman bio je ogroman, Stipe mu je dao svu svoju energiju, sve svoje vrijeme.

Kad mu je prestala dužnost Glavnog državnog odvjetnika, prosudio je da je cilj radi kojega se stavio u javnu službu ostvaren. Po svom ustroju nezainteresiran za titularne naslove i političke sinekure, nije više nalazio razloga baviti se dalje politikom. Vratio se odvjetništvu, i u tome su mu se uskoro pridružili sin Berislav i kći Mirta, kojima je prenosio svoja iskustva i znanja. Mirovinu je primio 2005., a i nakon toga ostao je vjeran svojem životnom pozivu pa je do svoga kraja u odvjetničkom uredu pomagao djeci.

Najveću radost osjetio je Stipe kada su njemu i Anici došli unuci. Pri svakom susretu s njim gledao sam mirom ispunjenog i sretnog čovjeka i pratio me osjećaj zadovoljene pravde. Nije mu bilo dana da u tome dugo uživa, napala ga je teška bolest, s kojom se hrabro nosio uz pomoć prof. Bore Spajića, isto tako sjajnog čovjeka i liječnika. Kad je vidio da u toj borbi više ne može pobijediti, da se navršilo njegovo vrijeme, Stipe je tu borbu na sebi svojstven način dostojanstveno i hrabro dovršio.

Dragi Stipe, znam da si otišao pomiren, sa spoznajom da si proživio izvanredan, bogat i plodan život, dao sve svoje darove obitelji i prijateljima, dočekao slobodu svojeg naroda i domovine, da si na najbolji način ispunio svrhu svojeg postojanja. S tim saznanjem utješeno, mogu se sada Stipe s Tobom pozdraviti i reći: "Počivao u miru Božjemu i neka ti je laka hrvatska zemlja koju si toliko ljubio".

(govor Nine Reskušića, odvjetnika u Zagrebu, na ispraćaju Stjepana Hercega 5. prosinca 2016. godine na zagrebačkom groblju Mirogoj)